

ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΩΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ

Βρυξέλλες, 20.09.2002
COM(2002) 524 τελικό

ΕΚΘΕΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ

Ανάλυση του "ανοικτού καταλόγου" βασικών περιβαλλοντικών δεικτών

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

1.	Ιστορικό της παρούσας έκθεσης.....	6
2.	Ανάλυση δεικτών	7
3.	Ομάδα 1: Δείκτες που είναι εφικτοί για το 2002.....	9
3.1.	Καταπολέμηση των κλιματικών μεταβολών	9
3.2.	Εξασφάλιση βιώσιμων μεταφορών/ κινητικότητας.....	10
3.3.	Αντιμετώπιση των απειλών για τη δημόσια υγεία	11
3.4.	Πιο υπεύθυνη διαχείριση φυσικών πόρων	13
4.	Ομάδα 2: Δείκτες που είναι εφικτοί για το 2002, χωρίς, όμως, να έχουν ολοκληρωθεί.....	15
4.1.	Αριθ. 2: Όγκος μεταφορών σε σχέση με το ΑΕγχΠ.....	15
4.2.	Αριθ. 3: Κατανομή ανά μεταφορικό μέσο	17
4.3.	Αριθ. 14/15: Συλλεγόμενα, θαπτόμενα και αποτεφρωνόμενα αστικά απόβλητα	17
4.4.	Αριθ. 17: Ποσοστό ανακύκλωσης επιλεγμένων υλικών (χαρτί/χαρτόνι και γυαλί)..	18
4.5.	Αριθ. 22: Συγκεντρώσεις νιτρικού άλατος και φωσφόρου σε ποταμούς	19
4.6.	Αριθ. 29: Προστατευόμενες περιοχές για βιοποικιλότητα.....	20
4.7.	Αριθ. 32: Ισοζύγιο αζώτου	21
5.	Ομάδα 3: Δείκτες για τους οποίους τα διαθέσιμα στοιχεία δεν επαρκούν και οι οποίοι δεν είναι πιθανόν να επιτευχθούν στο άμεσο μέλλον.....	22
5.1.	Αριθ. 6: Επενδύσεις στην υποδομή μεταφορών ανά μέσο (επιβάτες και φορτίο)....	22
5.2.	Αριθ. 18: Ποσοστό ανακύκλωσης επιλεγμένων υλικών (περιλαμβάνει και άλλα υλικά).....	23
5.3.	Αριθ. 20: Παραγόμενα επικίνδυνα απόβλητα.....	24
5.4.	Αριθ. 23: Απορρίψεις ρύπων (θρεπτικών, οργανικών και χημικών ουσιών) στα ύδατα.....	24
5.5.	Αριθ. 24: Ποιότητα του πόσιμου ύδατος	26
5.6.	Αριθ. 25: Χρήση ύδατος ανά τομέα.....	26
5.7.	Αριθ. 26: Παραγωγικότητα πόρων.....	27
5.8.	Αριθ. 30: Κατανάλωση φυτοφαρμάκων.....	28
5.9.	Αριθ. 33: Εξέλιξη της χρήσης γης ανά μεγάλες κατηγορίες (σχετ.: εξέλιξη δομημένων περιοχών)	29

6.	Ομάδα 4: Δείκτες που είναι ασαφείς και/ή απαιτούν μείζονα μεθοδολογική ή άλλη αναλυτική επεξεργασία.....	30
6.1.	Αριθ. 4: Έκθεση του πληθυσμού σε υψηλή στάθμη θορύβου από τις μεταφορές....	30
6.2.	Αριθ. 5: Μέσο μήκος και χρόνος ταξιδιού ανά άτομο, μέσο και σκοπό.....	31
6.3.	Αριθ. 7: Εσωτερικός καταλογισμός εξωτερικού κόστους στον τομέα των μεταφορών	31
6.4.	Αριθ. 11/12: Κατανάλωση και έκθεση σε τοξικές χημικές ουσίες.....	32
6.5.	Αριθ. 16: Πρόληψη παραγωγής αποβλήτων.....	33
6.6.	Αριθ. 19: Ρυθμός αξιοποίησης επιλεγέντων υλικών.....	33
6.7.	Αριθ. 27: Ένταση χρήσης υλικών (ΑΕΠ/Ολικές απαιτήσεις υλικών)	34
6.8.	Αριθ. 28: Δείκτης βιοποικιλότητας	34
6.9.	Αριθ. 34: Μολυσμένα και διαβρωμένα εδάφη	34
7.	Αριθ. 13: Συζήτηση περί των "Δεικτών για τη ΣΑΑ που σχετίζονται με τη δημόσια υγεία "	35
7.1.	Προτεινόμενος δείκτης: Αριθμός νεκρών από τροχαία ατυχήματα	37
7.2.	Διαθεσιμότητα δεδομένων.....	37
7.3.	Πρόταση περαιτέρω ανάπτυξης	37
8.	ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ και ΠΕΡΑΙΤΕΡΩ ΕΡΓΑΣΙΕΣ	37
8.1.	Παραγωγή των δεικτών των Ομάδων 1-3.....	38
8.2.	Πρόσθετη επεξεργασία των δεικτών της Ομάδας 4.....	39

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Ανάλυση του "ανοικτού καταλόγου" βασικών περιβαλλοντικών δεικτών

Περίληψη

Το Δεκέμβριο του 2001, το Συμβούλιο κατέληξε σε μια σειρά συμπερασμάτων όσον αφορά τους βασικούς περιβαλλοντικούς δείκτες για την αειφόρο ανάπτυξη, οι οποίοι θα αποτελέσουν μέρος των διαρθρωτικών δεικτών που θα συμπεριληφθούν στην εαρινή έκθεση του 2002. Σύμφωνα με τα συμπεράσματα αυτά, οι ισχύοντες επτά περιβαλλοντικοί δείκτες κρίθηκαν ανεπαρκείς και το Συμβούλιο ζήτησε από την Επιτροπή, συμπεριλαμβανομένης της Eurostat, από τον Ευρωπαϊκό Οργανισμό Περιβάλλοντος (ΕΟΠ) και από τα κράτη μέλη να υποβάλουν "ανάλυση της υφιστάμενης μεθοδολογίας και της διαθεσιμότητας των αναγκαίων δεδομένων για τον υπολογισμό των δεικτών του Παραρτήματος II καθώς και πρόταση λεπτομερούς προγράμματος εργασίας για την ανάπτυξή τους." Ο λεγόμενος "ανοικτός" κατάλογος απαρτίζεται από 34 δείκτες και καταρτίστηκε από την Ομάδα Εργασίας του Συμβουλίου για το Περιβάλλον. Στοχεύει στη δημιουργία μιας δέσμης δεικτών από την οποία θα επιλεγούν οι επτά περιβαλλοντικοί δείκτες που θα συμπεριλαμβάνονται στις ετήσιες εαρινές εκθέσεις.

Το παρόν έγγραφο συντάχθηκε κατόπιν του προαναφερθέντος αιτήματος. Κατά την ανάλυση, εξετάστηκαν οι υφιστάμενες γνωστές διεθνείς πηγές δεδομένων, τα δεδομένα που αυτές παρέχουν, καθώς επίσης και οι ορισμοί και οι μεθοδολογίες που εφαρμόζονται, στο βαθμό που τα παραπάνω ήταν προσιτά. Οι δείκτες χαρακτηρίζονται εφικτοί όταν είναι ορθοί επιστημονικά, τα διαθέσιμα δεδομένα απορρέουν από αξιόπιστες πηγές και είναι επίκαιρα, ενώ παράλληλα βασίζονται σε επαρκή αριθμό παρατηρήσεων για τον προσδιορισμό των τάσεων. Μια επιπρόσθετη προϋπόθεση είναι να είναι συγκρίσιμοι μεταξύ των κρατών μελών και, στο μέτρο του δυνατού, με τρίτες χώρες. Επισημαίνονται οι περιπτώσεις που οι δείκτες ή τα δεδομένα δεν ανταποκρίνονται ιδιαίτερα σε τυχόν μεταβολές, δηλαδή δεν αλλάζουν σχετικά γρήγορα ανάλογα με τη δράση και, επομένως, δεν συμβάλλουν στην παρακολούθηση των επιδράσεων των μέτρων της πολιτικής ή οποιασδήποτε αλλαγής συνθηκών. Οι προτεινόμενοι δείκτες δεν αναλύονται ρητώς σε σχέση με τη συνάφειά τους ως προς τις πολιτικές που ακολουθούνται.

Η ανάλυση κατέταξε τους δείκτες σε τέσσερις ομάδες, ξεκινώντας από αυτούς που είναι δυνατόν να επιτευχθούν άμεσα και καταλήγοντας σε αυτούς που δεν θεωρείται πιθανόν να επιτευχθούν ποτέ με προσιτό κόστος. Η τέταρτη ομάδα περιλαμβάνει δείκτες οι οποίοι δεν έχουν οριστεί με σαφήνεια και απαιτούν δεδομένα το είδος των οποίων είναι δύσκολο να προσδιοριστεί. Σε ορισμένες περιπτώσεις, στις οποίες ο καταχωρημένος δείκτης δεν θεωρείται εφικτός, τουλάχιστον στο άμεσο μέλλον, σημειώνεται και μια εναλλακτική πρόταση.

Η παρούσα έκθεση αποτελεί σύνθεση μιας πιο τεχνικής αναλυτικής έκθεσης και επικεντρώνεται στους δείκτες των τριών πρώτων ομάδων, δηλαδή αυτούς που είναι δυνατόν να επιτευχθούν άμεσα ή που είναι πιθανόν να επιτευχθούν στο μέλλον. Επιχειρείται, επίσης, μια σύντομη επισκόπηση των δεικτών της τέταρτης ομάδας. Το επόμενο στάδιο περιλαμβάνει ένα αναλυτικό πρόγραμμα εργασίας για την παραγωγή των δεικτών, αφού προηγουμένως το Συμβούλιο προσδιορίσει τα θέματα προτεραιότητας. Αυτό ενδέχεται να σημαίνει επανεξέταση των συστημάτων συλλογής και αξιολόγησης δεδομένων, καθώς επίσης και των σημερινών μηχανισμών αναφοράς, και θα ολοκληρωθεί με τη στενή συνεργασία της Eurostat και των εταίρων της στο Ευρωπαϊκό Στατιστικό Σύστημα (ΕΣΣ), ιδιαίτερα εν όψει της διεύρυνσης της Ένωσης.

Πρέπει να τονισθεί ότι η περαιτέρω εργασία αναφορικά με αυτούς τους δείκτες δεν είναι δυνατόν να περιοριστεί στην Επιτροπή. Η επιτυχής εφαρμογή τους απαιτεί, επίσης, την πλήρη συμμετοχή και δέσμευση των εθνικών διοικήσεων και άλλων φορέων. Το χρονοδιάγραμμα και ακόμη και η δυνατότητα επίτευξης του προσδιορισμένου έργου θα εξαρτηθούν σε πολύ μεγάλο βαθμό από τους πόρους που θα παράσχουν για τις εργασίες αυτές όλοι οι συμμετέχοντες.

1. ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΤΗΣ ΠΑΡΟΥΣΑΣ ΕΚΘΕΣΗΣ

Κατά τη διάσκεψη κορυφής στο Γκέτεμποργκ τον Ιούνιο του 2001, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο συμφώνησε για μια "στρατηγική για την αειφόρο ανάπτυξη η οποία συμπληρώνει την πολιτική δέσμευση της Ένωσης για την οικονομική και κοινωνική ανανέωση, προσθέτει μία τρίτη, περιβαλλοντική διάσταση στη στρατηγική της Λισσαβώνας και καθορίζει νέα προσέγγιση στη χάραξη πολιτικής."

Η στρατηγική αυτή επικεντρώνεται σε τέσσερις τομείς προτεραιότητας: αντιμετώπιση του προβλήματος των κλιματικών μεταβολών, εξασφάλιση αειφορίας στις μεταφορές, αντιμετώπιση των κινδύνων για τη δημόσια υγεία και πιο υπεύθυνη διαχείριση των φυσικών πόρων.

Η Επιτροπή θα αξιολογεί την εφαρμογή της Στρατηγικής για την Αειφόρο Ανάπτυξη στην ετήσια εαρινή της έκθεση βάσει δεικτών, τους οποίους θα συμφωνήσει με το Συμβούλιο. Αρχικά η ετήσια εαρινή έκθεση είχε σχεδιαστεί για να παρουσιάζει στο Συμβούλιο την πρόοδο που σημειώνεται όσον αφορά τους στόχους της Λισσαβώνας¹, βάσει ενός συνόλου "διαρθρωτικών δεικτών". Μετά τη συμφωνία σχετικά με τη στρατηγική για την αειφόρο ανάπτυξη, προστέθηκε ένα τμήμα για το περιβάλλον με επτά δείκτες που καλύπτουν πτυχές των τεσσάρων τομέων προτεραιότητας. Έτσι, δημιουργήθηκε ένα σύνολο σαράντα δύο διαρθρωτικών δεικτών βάσει των οποίων θα αξιολογείται η πρόοδος προς τους στόχους της Λισσαβώνας, καθώς επίσης και η πρόοδος της εφαρμογής της στρατηγικής για την αειφόρο ανάπτυξη.

Θα πρέπει να σημειωθεί ότι οι διαρθρωτικοί δείκτες αποτελούν μέρος ενός ευρύτερου συστήματος δεικτών, το οποίο συχνά αναφέρεται ως "πυραμίδα", όπου κάθε επίπεδο έχει μια συγκεκριμένη και καλά οριοθετημένη λειτουργία. Οι διαρθρωτικοί δείκτες βρίσκονται στην κορυφή της πυραμίδας, παρέχοντας τη βάση για τις διαβουλεύσεις σε επίπεδο αρχηγών κρατών και κυβερνήσεων, και είναι περιορισμένοι σε αριθμό. Οι δείκτες των χαμηλότερων επιπέδων είναι πιο συγκεκριμένοι και χρησιμοποιούνται περισσότερο για τις διαβουλεύσεις στο επίπεδο των θεματικών Συμβουλίων ή ακόμη και των ειδικών εμπειρογνομόνων.

Το Δεκέμβριο του 2001 το Συμβούλιο και η Επιτροπή ενέκριναν από κοινού τον κατάλογο διαρθρωτικών δεικτών για την εαρινή έκθεση του 2002². Παράλληλα, αναγνωρίστηκε ότι οι δείκτες για την (περιβαλλοντική) αειφόρο ανάπτυξη που είχαν επιλεγεί για την έκθεση δεν παρουσιάζουν ολοκληρωμένη εικόνα για τα περιβαλλοντικά θέματα που επηρεάζουν την αειφορία και θα έπρεπε να βελτιωθούν. Ωστόσο, δεν είναι δυνατή η αύξηση του συνολικού αριθμού των δεικτών, δεδομένου ότι ο αριθμός των διαρθρωτικών δεικτών ήδη θεωρείται εξαιρετικά μεγάλος. Το ίδιο Συμβούλιο κατήρτισε έναν ανοικτό κατάλογο πιθανών περιβαλλοντικών δεικτών και ζήτησε από την Επιτροπή, καθώς και από τον ΕΟΠ, σε συνεργασία με τα κράτη μέλη:

"να οριστικοποιήσουν και να αναπτύξουν περαιτέρω τους δείκτες (...) και άλλους μελλοντικούς δείκτες και να βελτιώσουν τις βάσεις δεδομένων και τις χρονοσειρές τους εν όψει των συνακόλουθων συγκεφαλαιωτικών εκθέσεων"

¹ "να γίνει η ανταγωνιστικότερη και δυναμικότερη οικονομία της γνώσης ανά την υφήλιο, ικανή για βιώσιμη οικονομική ανάπτυξη με περισσότερες και καλύτερες θέσεις εργασίας και με μεγαλύτερη κοινωνική συνοχή".

² Συμπεράσματα του Συμβουλίου με θέμα τους βασικούς περιβαλλοντικούς δείκτες για την αειφόρο ανάπτυξη εν όψει της παρακολούθησης της προόδου στην εφαρμογή της στρατηγικής αειφόρου ανάπτυξης της ΕΕ, αριθ. 14589/01.

και να : " υποβάλουν (...) ανάλυση της υφιστάμενης μεθοδολογίας και της διαθεσιμότητας των αναγκαίων δεδομένων για τον υπολογισμό των δεικτών (.....) καθώς και πρόταση λεπτομερούς προγράμματος εργασίας για την ανάπτυξή τους". Ο "ανοικτός κατάλογος" βασικών περιβαλλοντικών δεικτών προς ανάλυση δίδεται στο Παράρτημα. Οι δείκτες, για διευκόλυνση, έχουν αριθμηθεί και ταξινομηθεί ανά ομάδες ανάλογα με τη δυνατότητα επίτευξής τους (βλέπε παρακάτω).

Ο ζητούμενος στόχος είναι να υπάρχει στη διάθεση του Συμβουλίου μια δέσμη δεικτών περιβαλλοντικής αιφόρου ανάπτυξης, από την οποία θα επιλεγούν οι επτά πιο κατάλληλοι δείκτες προκειμένου να συμπεριληφθούν στις ετήσιες εαρινές εκθέσεις. Η επιτροπή του στατιστικού προγράμματος³ έδωσε εντολή στην Eurostat να συστήσει μια Ομάδα Σχεδιασμού (Task Force) για την επεξεργασία δεικτών αιφόρου ανάπτυξης και τη μελέτη των συνεπειών για τις στατιστικές και τις στατιστικές υπηρεσίες. Μια από τις πρώτες ενέργειες αυτής της Ομάδας Σχεδιασμού ήταν να συμβάλει στην ανάλυση της δυνατότητας επίτευξης των δεικτών αυτού του ανοικτού καταλόγου.

Εξαιτίας του απαιτούμενου όγκου εργασίας, και ιδιαίτερα της διαδικασίας διαβούλευσης, δεν κατέστη δυνατόν να ολοκληρωθεί η έκθεση πριν από το Συμβούλιο Περιβάλλοντος του Μαρτίου, όπως ζητήθηκε. Η παρούσα έκθεση απευθύνεται στο Συμβούλιο Περιβάλλοντος που θα πραγματοποιηθεί τον Οκτώβριο του 2002.

2. ΑΝΑΛΥΣΗ ΔΕΙΚΤΩΝ

Η παρούσα έκθεση περιορίζεται σε μεγάλο βαθμό στην ανάλυση της διαθεσιμότητας των δεδομένων και της μεθοδολογίας για τους δείκτες του καταλόγου που δόθηκε από το Συμβούλιο. Η ανάλυση της συνάφειας των δεικτών με τις πολιτικές που ακολουθούνται δεν εμπίπτει στο αντικείμενο αυτής της έκθεσης, αλλά θα μπορούσε να αποτελέσει μέρος της εργασίας που προβλέπεται στο επόμενο στάδιο.

Η ανάλυση του ανοικτού καταλόγου είχε ως αποτέλεσμα την ταξινόμηση των δεικτών σε 4 ομάδες, ξεκινώντας από τους δείκτες που είναι δυνατόν να επιτευχθούν αμέσως και καταλήγοντας στους ασαφείς δείκτες ή αυτούς για τους οποίους δεν θεωρείται πιθανό να επιτευχθούν ποτέ με προσιτό κόστος.

Ομάδα 1 Η πρώτη ομάδα περιλαμβάνει έξι δείκτες για τους οποίους είναι αμέσως σαφές τι είδους στατιστικά δεδομένα απαιτούνται και τα διαθέσιμα στοιχεία είναι αξιόπιστα, σχετικώς πλήρη και αρκετά επίκαιρα. Οι δείκτες αυτοί πληρούν τα περισσότερα κριτήρια ποιότητας που ορίζουν οι διαρθρωτικοί δείκτες και μπορούν, λίγο ως πολύ, να παραχθούν άμεσα.

Ομάδα 2 Για τη δεύτερη ομάδα, η οποία απαρτίζεται από επτά δείκτες, είναι, επίσης, σαφές το είδος των αναγκαίων στατιστικών δεδομένων, αλλά τα δεδομένα που υπάρχουν αυτή τη στιγμή διαθέσιμα είναι είτε ανεπαρκή είτε όχι αρκετά επίκαιρα. Η συνεχιζόμενη προσπάθεια συλλογής δεδομένων, σε συνδυασμό με κάποιες εκτιμήσεις της Eurostat και του ΕΟΠ, είναι πιθανόν να παραγάγει επαρκή δεδομένα, τα οποία θα επιτρέψουν την τεκμηρίωση ορισμένων από αυτούς τους δείκτες. Μόνον μετά το πέρας της συλλογής

³ Η ΕΣΠ επικουρεί την Επιτροπή στο γενικό συντονισμό των πολυετών στατιστικών προγραμμάτων, προκειμένου να διασφαλιστεί ότι οι δράσεις που αναλαμβάνονται είναι συναφείς με αυτές που αποφασίζονται στο πλαίσιο των εθνικών στατιστικών προγραμμάτων.

δεδομένων θα είναι δυνατόν να εκτιμηθεί η πιθανότητα κατάρτισης των δεικτών αυτών το 2002.

Ομάδα 3 Στην τρίτη ομάδα, που απαρτίζεται από εννέα δείκτες, και πάλι είναι αρκετά σαφές το είδος των απαιτούμενων δεδομένων, αλλά οι διαθέσιμες πηγές στοιχείων είναι ανεπαρκείς, δηλαδή είτε η κάλυψη κρίνεται μη εναρμονισμένη⁴ ή ανεπαρκής είτε τα στοιχεία είναι αρκετά παλαιά και δεν υπάρχει πιθανότητα έγκαιρης ενημέρωσης, ώστε να συνταχθούν οι δείκτες το 2002. Η ομάδα αυτή περιλαμβάνει, επίσης, δείκτες για τους οποίους υπάρχουν επαρκή δεδομένα, αλλά όχι σε ετήσια βάση, και δεν είναι δυνατόν να συλλέγονται ετησίως με προσιτό κόστος.

Ομάδα 4 Οι εννέα δείκτες της τέταρτης ομάδας δεν έχουν ωριμάσει ακόμη και απαιτούν πιο ακριβή ορισμό ή μεθοδολογική επεξεργασία, προκειμένου να αποσαφηνισθεί το είδος των αναγκαίων δεδομένων. Στην ομάδα αυτή περιλαμβάνονται δείκτες για τους οποίους τα διαθέσιμα στοιχεία δεν παράγουν μεστό νόημα και ενδέχεται να χρειαστεί η επεξεργασία μοντέλων για την εκτίμηση των αναγκαίων δεδομένων ή για την παραγωγή του απαιτούμενου δείκτη. Οι δείκτες αυτοί δεν είναι δυνατόν να επιτευχθούν στο άμεσο μέλλον και σε ορισμένες περιπτώσεις απαιτείται μια οικονομική ανάλυση κόστους-ωφέλειας προκειμένου να εκτιμηθεί η συνάφεια και η δυνατότητα επίτευξης του δείκτη μακροπρόθεσμα.

Η παρακάτω ανάλυση εξετάζει την υπάρχουσα μεθοδολογία και διαθεσιμότητα των δεδομένων για τους δείκτες στις τρεις πρώτες ομάδες. Η ανάλυση απαρτίζεται από:

- την περιγραφή του δείκτη. Σε ορισμένες περιπτώσεις, η ανάλυση κατέληξε σε αλλαγές με στόχο την αποσαφήνιση του ονόματος του δείκτη. Σε άλλες περιπτώσεις, προτάθηκαν υποκατάστατοι δείκτες, οι οποίοι απεικονίζουν καλύτερα τα διαθέσιμα δεδομένα, ενώ εξακολουθούν να αντικατοπτρίζουν μια πλευρά του θέματος που ο αρχικός δείκτης προοριζόταν να καταδείξει·
- την αξιολόγηση αναφορικά με τη διαθεσιμότητα των δεδομένων και τη μεθοδολογία υπολογισμού του δείκτη·
- προτάσεις βελτίωσης των δεικτών. Οι περισσότερες από αυτές αφορούν ενέργειες που απαιτούνται από τα κράτη μέλη.

Περιλαμβάνεται, επίσης, μια σύντομη επισκόπηση των δεικτών της τέταρτης ομάδας.

Ένα λεπτομερές πρόγραμμα εργασίας για την παραγωγή των δεικτών θα αναπτυχθεί σε επόμενο στάδιο μετά τις συγκεκριμένες αποφάσεις του Συμβουλίου σχετικά με τις παρούσες προτάσεις.

⁴ "Μη εναρμονισμένη" σημαίνει ότι ο ορισμός ή η μεθοδολογία που χρησιμοποιείται, ή η κάλυψη των δεδομένων διαφέρει από χώρα σε χώρα ή ακόμη από έτος σε έτος, γεγονός που δεν επιτρέπει την παραβολή των στοιχείων.

3. ΟΜΑΔΑ 1: ΔΕΙΚΤΕΣ ΠΟΥ ΕΙΝΑΙ ΕΦΙΚΤΟΙ ΓΙΑ ΤΟ 2002

Το κεφάλαιο αυτό παρουσιάζει την αρχική δέσμη έξι δεικτών, που θεωρείται ότι είναι δυνατόν να επιτευχθούν αμέσως. Οι δείκτες αυτοί θα μπορούν, κατά πάσα πιθανότητα, να είναι έτοιμοι εγκαίρως, προκειμένου να συμπεριληφθούν στην εαρινή έκθεση του 2003, εάν αυτό επιθυμεί το Συμβούλιο.

3.1. Καταπολέμηση των κλιματικών μεταβολών

3.1.1. *Αριθ. 1: Συνολικές εκπομπές αερίων που συντελούν στην εμφάνιση του φαινομένου του θερμοκηπίου, εκπομπές ανά κάτοικο, ανά τομέα και σε σχέση με το ΑΕγχΠ*

3.1.1.1. *Ο δείκτης*

Η ΕΕ, στα πλαίσια του Πρωτοκόλλου του Κιότο, όρισε ως στόχο τη μείωση⁵ κατά 8% των εκπομπών των αερίων που συντελούν στην εμφάνιση του φαινομένου του θερμοκηπίου (GHG) έως το 2008-2012. Οι στόχοι για κάθε κράτος μέλος ξεχωριστά έχουν οριστεί στα πλαίσια μιας συμφωνίας επιμερισμού των ευθυνών⁶. Επομένως, ο κύριος δείκτης για τις κλιματικές μεταβολές πρέπει να παρουσιάζει τις τάσεις αναφορικά με τις συνολικές εκπομπές GHG στα κράτη μέλη και στο σύνολο της ΕΕ (όπως στην εαρινή έκθεση του 2002), καθώς επίσης και ενδείξεις της απόστασης που πρέπει να διανύσουν μεμονωμένα τα κράτη μέλη, όσον αφορά τους στόχους τους, όπως αυτοί προσδιορίστηκαν από τη συμφωνία επιμερισμού των ευθυνών.

Ένας επιμέρους δείκτης που θα παρουσιάζει τις εκπομπές αερίων που συντελούν στην εμφάνιση του φαινομένου του θερμοκηπίου ανά τομέα θα συνέβαλε στην ανίχνευση των τάσεων σε σχέση με τις κύριες πηγές εκπομπών. Ένας άλλος πιθανός επιμέρους δείκτης θα μπορούσε να αντιπαραβάλλει τις εκπομπές GHG ανά κάτοικο ή ανά μονάδα του ΑΕγχΠ για το σύνολο της ΕΕ, τις ΗΠΑ και την Ιαπωνία.

Ένας δείκτης που θα παρουσιάζει τις εκπομπές ανά κάτοικο ή ανά μονάδα του ΑΕγχΠ σε κάθε κράτος μέλος δεν θα προσέθετε ουσιαστικές πληροφορίες, καθώς οι στόχοι της συμφωνίας επιμερισμού των ευθυνών ορίστηκαν λαμβάνοντας υπόψη το ΑΕγχΠ και τον πληθυσμό. Για το λόγο αυτό, δεν προτείνεται η παρουσίαση, στο πλαίσιο των διαρθρωτικών δεικτών, των εκπομπών ανά κάτοικο ή ανά μονάδα του ΑΕγχΠ μεμονωμένα για κάθε χώρα. Ωστόσο, σε περίπτωση που το Συμβούλιο λάβει διαφορετική απόφαση, ένας τέτοιος δείκτης είναι δυνατόν να παραχθεί άμεσα.

3.1.1.2. *Διαθεσιμότητα δεδομένων*

Εκτιμήσεις των εκπομπών των αερίων που συντελούν στην εμφάνιση του φαινομένου του θερμοκηπίου γίνονται σε ετήσια βάση από όλα τα συμβαλλόμενα μέρη και υποβάλλονται στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή και την UNFCCC⁷, μέσω της εφαρμογής τυποποιημένων κατευθυντήριων γραμμών και εντύπου αναφοράς⁸. Η συλλογή δεδομένων διεξάγεται με

⁵ Έτος αναφοράς 1990.

⁶ Εγκρίθηκε με την απόφαση (2002)/358/ΕΚ του Συμβουλίου.

⁷ Σύμβαση-Πλαίσιο των Ηνωμένων Εθνών για τις κλιματικές μεταβολές.

⁸ Τα κράτη μέλη της ΕΕ ακολουθούν τις κατευθυντήριες γραμμές 1996 της IPCC και χρησιμοποιούν ένα κοινό έντυπο αναφοράς, προκειμένου να υποβάλουν τους καταλόγους των GHG στην UNFCCC και στην ΕΕ, σύμφωνα με την απόφαση 99/296/ΕΚ του Συμβουλίου (Μηχανισμός Παρακολούθησης των αερίων που συμβάλουν στο φαινόμενο του θερμοκηπίου μέσα στην ΕΕ).

ικανοποιητικό τρόπο και εποπτεύεται από τον ΕΟΠ⁹. Για τους κύριους δείκτες, αθροίζονται έξι αέρια που συντελούν στην εμφάνιση του φαινομένου του θερμοκηπίου, χρησιμοποιώντας τη δυνητική συμβολή τους στην αύξηση της θερμοκρασίας του πλανήτη (GWP) ως συντελεστή στάθμισης. Τα δεδομένα είναι διαθέσιμα από το 1990 και, σε γενικές γραμμές, διατίθενται τον Απρίλιο του έτους T για το έτος T-2. Αυτό σημαίνει ότι τα πιο επίκαιρα δεδομένα που μπορούν να αξιοποιηθούν για την εαρινή έκθεση του 2003 θα αναφέρονται στο έτος 2000. Γίνονται προσπάθειες για τη βελτίωση της έγκαιρης υποβολής αυτών των εκθέσεων, αλλά τα περιθώρια για κάτι τέτοιο είναι ελάχιστα, λόγω της μη έγκαιρης υποβολής και διαθεσιμότητας των κοινωνικο-οικονομικών στατιστικών, όπως είναι οι ενεργειακές και άλλες στατιστικές.

3.1.1.3. Πρόταση περαιτέρω ανάπτυξης

Απαιτείται ακόμη προσπάθεια από ορισμένα κράτη μέλη, όσον αφορά τη συμπλήρωση των χρονοσειρών με τις εκτιμήσεις για όλα τα κύρια αέρια που συντελούν στην εμφάνιση του φαινομένου του θερμοκηπίου [CO₂ (διοξείδιο του άνθρακα), CH₄ (μεθάνιο) και N₂O (υποξείδιο του αζώτου)]. Η προσπάθεια αυτή πρέπει να στοχεύει, επίσης, στη μείωση της αβεβαιότητας των εκτιμήσεων για τις εκπομπές του N₂O (υποξειδίου του αζώτου) και CH₄ (μεθανίου) στο γεωργικό τομέα, καθώς επίσης και στην υποβολή εκθέσεων για τους HFC (φθοριωμένους υδρογονάνθρακες), τους PFC (υπερφθοριωμένους υδρογονάνθρακες) και το SF₆ (εξαφθοριούχο θείο) για κάθε έτος. Τα κράτη μέλη θα πρέπει στο μέλλον να υποβάλουν δεδομένα για τις εκπομπές και τις απορροφήσεις τους που οφείλονται στην αλλαγή της χρήσης της γης και της δασοπονίας χρησιμοποιώντας τον οδηγό καλής πρακτικής της IPCC¹⁰ που είναι υπό σύνταξη και αναμένεται ότι θα είναι διαθέσιμος το 2003/2004. Ορισμένα κοινοτικά ερευνητικά σχέδια, όπως είναι το CARBOEUROPE, θα μπορούσαν, επίσης, να συντελέσουν στη βελτίωση των μεθόδων εκτίμησης των εκπομπών, ιδιαίτερα στους τομείς της γεωργίας και της δασοπονίας.

3.2. Εξασφάλιση βιώσιμων μεταφορών/ κινητικότητας

3.2.1. Αριθ. 8: Κατανάλωση ενέργειας ανά μεταφορικό μέσο

3.2.1.1. Ο δείκτης

Ο δείκτης αυτός θεωρείται χρήσιμο συμπλήρωμα των άλλων δεικτών, του υπ' αριθ. 2 και του υπ' αριθ. 3, που αφορούν τις βιώσιμες μεταφορές/κινητικότητα και εμπίπτουν στην ομάδα 2. Η κατανάλωση ενέργειας¹¹ ανά μεταφορικό μέσο είναι ο δείκτης που έχει τη μέγιστη δυνατότητα επίτευξης από όλους τους προτεινόμενους δείκτες μεταφορών, αλλά δεν έχει άμεση σχέση με τις βιώσιμες μεταφορές ή την κινητικότητα. Μπορεί να θεωρηθεί ως μια αποτελεσματική προσέγγιση των τάσεων στις μεταφορές και τα συναρτημένα με αυτές προβλήματα βιωσιμότητας:

- η αυξημένη κατανάλωση ενέργειας συνιστά μια καλή προσέγγιση του αυξανόμενου όγκου κυκλοφορίας και των συναφών προβλημάτων, συμπεριλαμβανομένης της αυξημένης κυκλοφοριακής συμφόρησης στους οδικούς και αεροπορικούς άξονες·

⁹ Τα πιο πρόσφατα δεδομένα (1990-2000) και οι σχετικές εκθέσεις διατίθενται στην ιστοσελίδα του ΕΟΠ http://reports.eea.eu.int/technical_report_2002_75/en

¹⁰ Διακυβερνητική Επιτροπή για τις Κλιματικές Μεταβολές

¹¹ Ο δείκτης μετονομάστηκε "κατανάλωση ενέργειας" αντί "κατανάλωση καυσίμων", καθώς έπρεπε να περιληφθεί και η ηλεκτρική ενέργεια που χρησιμοποιείται στους σιδηροδρόμους

- η κατανάλωση καυσίμων από οδικά οχήματα συνδέεται άμεσα με την κακή ποιότητα του αέρα στις αστικές περιοχές και συναφή αναπνευστικά προβλήματα·
- η κατανάλωση καυσίμων προξενεί άμεσα εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα (CO₂)·
- η κατανάλωση ενέργειας κατά τις μεταφορές είναι ένας πολύ σημαντικός παράγοντας μείωσης των αποθεμάτων πετρελαίου, καθώς αυτός είναι ο τομέας που παρουσιάζει τη μεγαλύτερη αύξηση κατανάλωσης ενέργειας, μια αύξηση της τάξεως του 51% κατά την περίοδο 1985-1999, ενώ στο βιομηχανικό τομέα η κατανάλωση ενέργειας έμεινε σχεδόν στα ίδια επίπεδα με το 1985 και στα νοικοκυριά και τον τομέα των υπηρεσιών η κατανάλωση ενέργειας αυξήθηκε μόνον κατά 8% το ίδιο χρονικό διάστημα.

Ο δείκτης αυτός μπορεί να παρουσιάσει, για το σύνολο της ΕΕ, την επικρατούσα τάση από το 1990 στον τομέα της κατανάλωσης ενέργειας από τις μεταφορές, κατατεταγμένη σε βενζίνη και καύσιμα diesel για τα οδικά οχήματα, καύσιμα αερομεταφορών και καύσιμα που χρησιμοποιούνται στις θαλάσσιες μεταφορές και την εσωτερική ναυσιπλοΐα, είτε σε απόλυτες τιμές είτε με τη μορφή ενδείξεων. Στην περίπτωση που επιλεγεί η παρουσίαση με τη μορφή ενδείξεων, μπορεί, επίσης, να συμπεριληφθεί η κατανάλωση ενέργειας στις σιδηροδρομικές μεταφορές (τα ενεργειακά μεγέθη που καταναλώνουν οι σιδηροδρομικές μεταφορές είναι τόσο χαμηλά σε σύγκριση με τις οδικές μεταφορές που η γραμμή δεν θα ήταν ευδιάκριτη σε ένα διάγραμμα παρουσίασης σε απόλυτες τιμές).

3.2.1.2. Διαθεσιμότητα δεδομένων

Τα δεδομένα διατίθενται στις τυποποιημένες ενεργειακές στατιστικές της ΕΕ, όπως υποβάλλονται ετησίως από όλα τα κράτη μέλη και τις υποψήφιες χώρες, σύμφωνα με μια καλά οργανωμένη μεθοδολογία και σύστημα αναφοράς. Τα δεδομένα είναι διαθέσιμα από το 1985 και σε γενικές γραμμές διατίθενται το Μάιο του έτους T για το έτος T-2.

3.2.1.3. Πρόταση περαιτέρω ανάπτυξης

Ο δείκτης είναι άμεσα διαθέσιμος και δεν χρειάζεται πρόσθετη επεξεργασία. Ενδεχομένως να απαιτηθεί προσπάθεια συμπλήρωσης των κενών που αφορούν δεδομένα προηγούμενων ετών για ορισμένες υποψήφιες χώρες.

3.3. Αντιμετώπιση των απειλών για τη δημόσια υγεία

3.3.1. Αριθ. 9: Έκθεση του αστικού πληθυσμού στην ατμοσφαιρική ρύπανση (αναφορικά με το όζον και τα σωματίδια)

3.3.1.1. Ο δείκτης

Η ΕΕ προδιέγραψε ένα πλαίσιο¹² οριακών τιμών για συγκεκριμένους αέριους ρύπους. Ο δείκτης στηρίζεται σε αυτές τις οριακές τιμές και χρησιμοποιεί ένα μέσο όρο ημερών υπέρβασης, που είναι ο αριθμός των ημερών κατά τις οποίες ο πληθυσμός εξετέθη σε συγκεντρώσεις όζοντος και σωματιδίων (ΑΣ) στην ατμόσφαιρα πέρα από το επιτρεπτό όριο. Υπολογίζεται διαιρώντας τον αριθμό των υπερβάσεων (το μέγιστο μία την ημέρα) με τον αριθμό των σταθμών παρακολούθησης. Στη συνέχεια, οι αριθμοί αυτοί υπολογίζονται κατά μέσο όρο σε όλες τις πόλεις, σταθμιζόμενοι με βάση τον πληθυσμό της πόλης.

¹² Οδηγία 96/62/ΕΚ για την εκτίμηση και τη διαχείριση της ποιότητας του αέρα του περιβάλλοντος

3.3.1.2. Διαθεσιμότητα δεδομένων

Δεδομένα που αφορούν το όζον της τροπόσφαιρας συλλέγονται από τις αρχές της δεκαετίας του 1990, σύμφωνα με την οδηγία της ΕΕ σχετικά με το όζον, ενώ η τακτική παρακολούθηση των ΑΣ₁₀ στα κράτη μέλη καθιερώθηκε για πρώτη φορά μετά το 1996. Τα δεδομένα αυτά τα διαχειρίζεται ο ΕΟΠ μέσα στη βάση δεδομένων AIRBASE. Στοιχεία για τον αστικό πληθυσμό παρέχονται από το τμήμα STEU (Οικισμοί στην Ευρώπη) της βάσης δεδομένων GISCO της Eurostat.

3.3.1.3. Πρόταση περαιτέρω ανάπτυξης

Απαιτείται περαιτέρω ανάλυση της βάσης δεδομένων AIRBASE από τον ΕΟΠ, ώστε να εξακριβωθεί εάν υπάρχουν επαρκή διαθέσιμα δεδομένα για την παραγωγή αυτού του δείκτη για τις αγροτικές περιοχές.

Για την πλήρη κάλυψη της σχέσης των προβλημάτων υγείας των κατοίκων με την ατμοσφαιρική ρύπανση, θα μπορούσαν να αναπτυχθούν δείκτες για περισσότερες ουσίες, και ιδιαίτερα για το βενζόλιο (που έχει το μεγαλύτερο αντίκτυπο στην ανθρώπινη υγεία), για τις οποίες τα δεδομένα είναι ελάχιστα. Τα κράτη μέλη δεν έχουν υποβάλει επαρκή στοιχεία στη βάση δεδομένων AIRBASE για το βενζόλιο, ώστε να είναι δυνατή η παραγωγή δείκτη επί του παρόντος.

3.3.2. **Αριθ. 10: Εκπομπές αέριων ρύπων [πρόδρομων ουσιών του όζοντος, σωματιδίων και διοξειδίου του θείου (SO₂)]**

3.3.2.1. Ο δείκτης

Ο κύριος δείκτης περιγράφει τις τάσεις όσον αφορά τους αέριους ρύπους, συμπεριλαμβανομένων και των μικρής διαμέτρου σωματιδίων (ΑΣ₁₀). Το σημείο εστίασης είναι οι πρόδρομες ουσίες του όζοντος στην τροπόσφαιρα και τα αερολύματα (αεροζόλ). Λόγω του ότι τα αντικείμενα αυτά δεν είναι συναφή, ο δείκτης χωρίζεται σε δύο υποκατηγορίες ως εξής:

- (1) Εκπομπές πρόδρομων ουσιών του όζοντος [CO (μονοξείδιο του άνθρακα), CH₄ (μεθάνιο), NO_x (οξειδία του αζώτου) και NMVOC (πτητικές οργανικές ενώσεις πλην του μεθανίου)]
- (2) Εκπομπές πρόδρομων ουσιών πρωτογενών ΑΣ₁₀ και δευτερογενών ΑΣ₁₀ [NO_x (οξειδία του αζώτου), SO₂ (διοξείδιο του θείου) και NH₃ (αμμωνία)]

Η οδηγία της ΕΕ σχετικά με τα εθνικά ανώτατα όρια εκπομπών¹³ ορίζει στόχους μείωσης των εκπομπών των SO₂, NO_x, VOCs (πτητικές οργανικές ενώσεις) και NH₃ για κάθε κράτος μέλος της ΕΕ, οι οποίοι πρέπει να επιτευχθούν μέχρι το 2010. Υπό ιδανικές συνθήκες, ο δείκτης θα παρουσίαζε πρόοδο στην επίτευξη αυτών των στόχων. Δεν έχουν τεθεί στόχοι από την ΕΕ για τις εκπομπές πρωτογενών ΑΣ₁₀, παρά το γεγονός ότι έχουν προσδιοριστεί οριακές τιμές που αφορούν την ποιότητα του περιβάλλοντος αέρα.

¹³ Οδηγία 2001/81/ΕΚ

3.3.2.2. Διαθεσιμότητα δεδομένων

Τα κράτη μέλη υποβάλλουν στοιχεία για τις εκπομπές σε ετήσια βάση προς την UNECE (Οικονομική Επιτροπή των Ηνωμένων Εθνών για την Ευρώπη) (CLRTAP¹⁴) και την UNFCCC, καθώς επίσης και, εν μέρει, στο πλαίσιο του Μηχανισμού Παρακολούθησης των GHG της ΕΕ. Η συλλογή δεδομένων διεξάγεται οργανωμένα, αν και δεν είναι τόσο ικανοποιητική σε σύγκριση με τη συλλογή δεδομένων που αφορούν τα αέρια που συντελούν στην εμφάνιση του φαινομένου του θερμοκηπίου· για την ετήσια συλλογή δεδομένων για τους καταλόγους της CLRTAP, καθώς επίσης και για τη διάθεσή τους, υπεύθυνος διαχείρισης είναι ο ΕΟΠ.¹⁵ Σε γενικές γραμμές τα δεδομένα διατίθενται από το 1990 και μετά.

Έως τώρα, οι εκτιμήσεις των εκπομπών πρωτογενών ΑΣ₁₀ έχουν ως βάση τις μελέτες Auto Oil 2 (δεδομένα για τα έτη 1990, 1995 και 2000 βασισμένα σε ποικίλες ανεπίσημες πηγές). Εντούτοις, στο πλαίσιο της CLRTAP, απαιτείται, από το έτος 2000 και μετά (υποβολή εκθέσεων έως τις 31 Ιανουαρίου 2002), η υποβολή εκθέσεων σε εθνικό επίπεδο αναφορικά με τις εκπομπές σωματιδίων¹⁶.

3.3.2.3. Πρόταση περαιτέρω ανάπτυξης

Ο δείκτης μπορεί να παρουσιαστεί με τη μορφή διαγράμματος επτά γραμμών για τις εκπομπές έκαστης διαφορετικής ουσίας. Ίσως, επίσης, καταστεί δυνατή η δημιουργία δύο αθροισμάτων: ενός για τις πρόδρομες ουσίες του όζοντος, υπολογισμένου βάσει δυνητικών παραγόντων δημιουργίας τροποσφαιρικού όζοντος (σε ισοδύναμα NMVOC) και ενός για τα πρωτογενή ΑΣ₁₀ συν τις πρόδρομες ουσίες των ΑΣ₁₀, υπολογισμένου βάσει παραγόντων δημιουργίας αερολυμάτων (σε ισοδύναμα ΑΣ₁₀). Κάτι τέτοιο θα συνέβαλε στην απλοποίηση που ζητείται από τους φορείς που είναι υπεύθυνοι για τη χάραξη πολιτικής. Ωστόσο, οι συντελεστές ομαδοποίησης δεν τυγχάνουν ευρείας αποδοχής και ενδέχεται να χρειαστεί περαιτέρω εργασία σε αυτόν τον τομέα.

3.4. Πιο υπεύθυνη διαχείριση φυσικών πόρων

3.4.1. Αριθ. 21: Βιωσιμότητα της αλιείας επιλεγμένων ειδών (προτεινόμενος εναλλακτικός δείκτης: αποθέματα ιχθύων στα ευρωπαϊκά θαλάσσια ύδατα)

3.4.1.1. Ο δείκτης

Για λόγους ελέγχου, η αλιεία μπορεί να θεωρηθεί βιώσιμη όταν τα αποθέματα των ειδών των ιχθύων βρίσκονται εντός ασφαλών βιολογικών ορίων¹⁷. Ο προτεινόμενος δείκτης παρουσιάζει την αναλογία του αριθμού των ειδών που βρίσκονται εκτός ασφαλών βιολογικών ορίων προς τον αριθμό των εμπορικών ειδών ανά περιοχή αλιείας. Τα εμπορικά είδη ορίζονται ως μονάδες διαχείρισης για τις οποίες γίνονται τακτικές εκτιμήσεις. Ο

¹⁴ Σύμβαση της UNECE για τη διασυννοριακή ατμοσφαιρική ρύπανση μεγάλης εμβέλειας

¹⁵ Τα πιο πρόσφατα, αλλά ανεπαρκή δεδομένα (1990-1999) είναι διαθέσιμα στην ιστοσελίδα του ΕΟΠ http://reports.eea.eu.int/technical_report_2002_73/en

¹⁶ Ο όρος σωματίδια αναφέρεται σε 3 κατηγορίες μεγεθών: ΑΣ_{2.2} (διάμετρος < 2.5μm), ΑΣ₁₀ και TSP (ολικά αιωρούμενα σωματίδια)

¹⁷ Ένα συγκεκριμένο είδος θεωρείται ότι βρίσκεται εκτός ασφαλών βιολογικών ορίων, όταν ο αριθμός των αναπαραγόμενων μελών του είδους είναι χαμηλότερος από την προληπτική τιμή αναφοράς της βιομάζας (Bra) ή όταν η θνησιμότητα των ιχθύων υπερβαίνει την προληπτική τιμή αναφοράς που ισχύει για τη θνησιμότητα των ιχθύων (Fra). Στην ΕΕ, έχουν οριστεί τιμές αναφοράς για περίπου 10 είδη στον ΒΑ Ατλαντικό και τη Βαλτική Θάλασσα, αλλά μέχρι σήμερα δεν έχουν οριστεί ανάλογες τιμές για τα είδη της Μεσογείου. Για περισσότερες πληροφορίες: <http://www.ices.dk>

ιδανικός δείκτης θα έπρεπε να καλύπτει όλα τα είδη ιχθύων, όχι μόνον τα σημαντικά για το εμπόριο, αλλά δεν υπάρχουν διαθέσιμες τόσο αναλυτικές πληροφορίες.

Ένα μειονέκτημα αυτού του δείκτη είναι ότι κατά πάσα πιθανότητα δεν θα παρουσιάζει μεγάλες μεταβολές από έτος σε έτος, καθώς τα αποθέματα ειδών ιχθύων μπορεί να χρειαστούν αρκετά έτη προκειμένου να ανταποκριθούν σε μέτρα διαχείρισης. Για το λόγο αυτό, είναι δύσκολο να εκτιμηθεί εγκαίρως εάν έχει σημειωθεί πραγματική πρόοδος.

Ένα άλλο μειονέκτημα είναι ότι αυτός ο δείκτης δεν λαμβάνει υπόψη την ανομοιογένεια των ειδών· υπάρχουν σημαντικές διαφορές ανάμεσα στα είδη όσον αφορά το μέγεθος και την εμπορική τους σημασία· εάν λαμβάνεται υπόψη μόνον ο αριθμός των ειδών, το αποτέλεσμα ενδέχεται να μην είναι αντιπροσωπευτικό.

3.4.1.2. Διαθεσιμότητα δεδομένων

Αναλυτικές εκτιμήσεις όσον αφορά τα είδη του Βορειοανατολικού Ατλαντικού μπορούν να εξασφαλιστούν μέσω του Διεθνούς Συμβουλίου για την Εξερεύνηση των Θαλασσών (ICES). Οι εκτιμήσεις αυτές γίνονται ετησίως. Οι διαθέσιμες πληροφορίες δίδονται ανά περιοχή αλιείας και εμπορικό είδος και όχι ανά χώρα.

Όσον αφορά τη Μεσόγειο Θάλασσα, η Επιστημονική Συμβουλευτική Επιτροπή του GFCM (Γενικό Συμβούλιο Αλιείας για τη Μεσόγειο) διεξάγει ετήσιες εκτιμήσεις για αρκετά είδη από το 2001. Ωστόσο, τα κριτήρια που εφαρμόζει για τον ορισμό τιμών αναφοράς που προσδιορίζουν πότε τα είδη βρίσκονται εκτός ασφαλών βιολογικών ορίων, δεν συμφωνούν πάντοτε με τα αντίστοιχα κριτήρια που εφαρμόζονται από το ICES.

3.4.1.3. Πρόταση περαιτέρω ανάπτυξης

Θα χρειαστεί πιο στενή συνεργασία του ICES και του GFCM για την εναρμόνιση των διαδικασιών και τον προσδιορισμό κοινών, ή τουλάχιστον συγκρίσιμων, κριτηρίων καθιέρωσης των τιμών αναφοράς.

3.4.2. Αριθ. 31: Εκτάσεις που χρησιμοποιούνται για τη βιολογική γεωργία

3.4.2.1. Ο δείκτης

Τα κριτήρια που επιβάλλεται να πληροί μια γεωργική μονάδα πριν από την πιστοποίησή της ως "βιολογικής" και η συνολική διαδικασία πιστοποίησης έχουν θεσπιστεί με τον κανονισμό 2092/91 του Συμβουλίου και με την τροποποίησή του 1804/99. Ο προτεινόμενος δείκτης εκφράζει την εξέλιξη της βιολογικής γεωργίας, όπως αυτή ορίζεται στους εν λόγω κανονισμούς. Παρουσιάζει το ποσοστό των εκτάσεων βιολογικής γεωργίας σε σχέση με το σύνολο των αγροτικών εκτάσεων. Το γεγονός αυτό επιτρέπει τη σύγκριση μεταξύ των χωρών, καθώς επίσης και την αξιολόγηση της τάσης που επικρατεί σε σχέση με τη βιολογική γεωργία.

Ένας εναλλακτικός ή συμπληρωματικός δείκτης θα παρουσίαζε την τάση όσον αφορά τον αριθμό των αγροτών που επιλέγουν τις βιολογικές παραγωγικές μεθόδους.

3.4.2.2. Διαθεσιμότητα δεδομένων

Τα δεδομένα που αφορούν τη βιολογική γεωργία, συμπεριλαμβανομένου του αριθμού των βιολογικών γεωργικών μονάδων και των εκτάσεων βιολογικής καλλιέργειας, συλλέγονται ετησίως από την Επιτροπή μέσω ενός ερωτηματολογίου που καταρτίστηκε ως μέρος της παρακολούθησης της εφαρμογής των δύο κανονισμών περί του βιολογικού τρόπου παραγωγής γεωργικών προϊόντων. Η υποβολή των δεδομένων είναι προαιρετική και δεν συμπληρώνουν όλες οι χώρες όλους τους πίνακες, αλλά όλα τα κράτη μέλη υποβάλλουν δεδομένα που αφορούν τις εκτάσεις και τον αριθμό των γεωργικών μονάδων. Σε γενικές γραμμές, τα δεδομένα είναι διαθέσιμα τον Ιούλιο του έτους T για το έτος T-2. Αυτό σημαίνει ότι για την εαρινή έκθεση του 2003 τα διαθέσιμα δεδομένα θα αναφέρονται στο έτος 2000.

3.4.2.3. Πρόταση περαιτέρω ανάπτυξης

Ο δείκτης είναι διαθέσιμος και δεν χρειάζεται περαιτέρω ανάπτυξη. Είναι αναγκαίο, όμως, να γίνουν προσπάθειες επιτάχυνσης της παράδοσης των δεδομένων, έτσι ώστε να καταστεί δυνατή η καταγραφή πιο πρόσφατων στοιχείων στην ετήσια εαρινή έκθεση.

Λόγω του ότι τα διαθέσιμα δεδομένα συλλέγονται βάσει κανονισμού της ΕΕ, δεν υπάρχουν επίσημες στατιστικές για τις υποψήφιες χώρες. Θα πρέπει να συγκεντρωθούν τα δεδομένα που συλλέγονται από τους οργανισμούς βιολογικής γεωργίας στις χώρες αυτές, αλλά τα στοιχεία αυτά δεν θα είναι κατ' ανάγκην εναρμονισμένα με τους ορισμούς που ισχύουν στην ΕΕ.

4. ΟΜΑΔΑ 2: ΔΕΙΚΤΕΣ ΠΟΥ ΕΙΝΑΙ ΕΦΙΚΤΟΙ ΓΙΑ ΤΟ 2002, ΧΩΡΙΣ, ΟΜΩΣ, ΝΑ ΕΧΟΥΝ ΟΛΟΚΛΗΡΩΘΕΙ

4.1. Αριθ. 2: Όγκος μεταφορών σε σχέση με το ΑΕγχΠ

Στα συμπεράσματα της διάσκεψης του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου στο Γκέτεμποργκ στις 15 και 16 Ιουνίου 2001 περιλαμβάνεται η δήλωση "Απαιτείται δράση για σημαντική αποσύζευξη της αύξησης των μεταφορών από την αύξηση του ΑΕγχΠ, ιδίως με μετατόπιση από τις οδικές στις σιδηροδρομικές και τις πλωτές μεταφορές καθώς και στις δημόσιες συγκοινωνίες". Αυτό θα πρέπει να επιτευχθεί δίδοντας "προτεραιότητα, όπου χρειάζεται, στις επενδύσεις για την υποδομή των δημόσιων μεταφορών και των σιδηροδρόμων, των εσωτερικών πλωτών οδών, των θαλάσσιων μεταφορών μικρών αποστάσεων και των συνδυασμένων μεταφορών και για την αποτελεσματική διασύνδεση".

Αναφερόμενη στην παραπάνω δήλωση, η Επιτροπή, στη Λευκή Βίβλο COM(2001) 370 που εξέδωσε με θέμα "Η ευρωπαϊκή πολιτική μεταφορών με ορίζοντα το έτος 2010: η ώρα των επιλογών", κατέληξε στο συμπέρασμα ότι "η δράση της Κοινότητας θα πρέπει λοιπόν να στοχεύει στη σταδιακή αντικατάσταση της ισχύουσας φορολογίας του συστήματος των μεταφορών με αποτελεσματικότερα μέτρα για την ενσωμάτωση του κόστους των υποδομών και του εξωτερικού κόστους. Τα μέσα για την επίτευξη του στόχου είναι αφενός η χρέωση της χρήσης των υποδομών, η οποία θα συμβάλει ιδιαίτερα αποτελεσματικά στη ρύθμιση της κυκλοφοριακής συμφόρησης και στη μείωση των λοιπών περιβαλλοντικών οχλήσεων και, αφετέρου, η φορολογία των καυσίμων, η οποία αποτελεί πρόσφορο μέσο για τον έλεγχο των εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα".

4.1.1. Ο δείκτης

Η αρχική εκδοχή θα αποτελείται από δύο ανεξάρτητους δείκτες που θα αφορούν τη διακίνηση αγαθών και επιβατών στις εσωτερικές μεταφορές. Οι δείκτες υπολογίζονται βάσει του λόγου της απόδοσης των μεταφορών (σε τονοχιλιόμετρα για τα αγαθά και σε χιλιομετρικούς επιβάτες) προς το ΑΕγχΠ (σε ευρώ και σε σταθερές τιμές 1995) και παρέχουν ενδείξεις για ένα μόνον έτος αναφοράς. Η παρουσίαση θα είναι συνολική για όλους τους τρόπους μεταφοράς.

Μακροπρόθεσμα οι δείκτες θα ενσωματώσουν τις αεροπορικές και θαλάσσιες μεταφορές και θα ολοκληρωθούν με την προσθήκη σύνθετων δεικτών για τη διακίνηση των οχημάτων (βλέπε παρακάτω στην παράγραφο "Πρόταση περαιτέρω ανάπτυξης").

4.1.2. Διαθεσιμότητα δεδομένων

Δεδομένα που αφορούν την απόδοση της μεταφοράς αγαθών συλλέγονται μέσω των ακόλουθων νομοθετικών πράξεων:

- Οδικές μεταφορές: κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1172/98 σχετικά με τις στατιστικές καταγραφές των οδικών μεταφορών εμπορευμάτων
- Σιδηροδρομικές μεταφορές: οδηγία 80/1177/ΕΟΚ περί των στατιστικών καταστάσεων για τις σιδηροδρομικές μεταφορές εμπορευμάτων στο πλαίσιο περιφερειακής στατιστικής (πρόκειται να αντικατασταθεί από έναν νέο κανονισμό σχετικά με τις στατιστικές καταγραφές των σιδηροδρομικών μεταφορών)
- Μεταφορές μέσω οδών εσωτερικής ναυσιπλοΐας: οδηγία 80/1119/ΕΟΚ περί των στατιστικών καταστάσεων για τις εσωτερικές πλωτές μεταφορές εμπορευμάτων
- Αεροπορικές μεταφορές: νέος κανονισμός σχετικά με τις στατιστικές καταγραφές των αεροπορικών μεταφορών επιβατών, φορτίου και ταχυδρομικών αποστολών
- Θαλάσσιες μεταφορές: οδηγία 95/64/ΕΚ σχετικά με τις στατιστικές καταγραφές για τις θαλάσσιες μεταφορές εμπορευμάτων και επιβατών.

Τα δεδομένα που αφορούν την απόδοση των μεταφορών επιβατών συλλέγονται μέσω του κοινού ερωτηματολογίου για τις στατιστικές των μεταφορών των Eurostat/ECMT/UNECE και στο μέλλον θα συλλέγονται, επίσης, στο πλαίσιο του κανονισμού για τις στατιστικές καταγραφές των σιδηροδρομικών μεταφορών.

4.1.3. Πρόταση περαιτέρω ανάπτυξης

Παρά το σημερινό καλό επίπεδο οργάνωσης των στατιστικών που αφορούν τις αεροπορικές και θαλάσσιες μεταφορές, εξαιτίας του κυρίαρχου διεθνούς χαρακτήρα των μέσων αυτών παρατηρούνται εννοιολογικές διαφορές που εμποδίζουν την ομοιόμορφη αναφορά σε αυτά τα μέσα και τα μέσα εσωτερικών μεταφορών (οδικών, σιδηροδρομικών και εσωτερικής ναυσιπλοΐας). Για το λόγο αυτό, η αρχική εκδοχή αυτού του δείκτη θα αναφέρεται μόνον στις εσωτερικές μεταφορές. Δεδομένου, επίσης, ότι τα μέτρα πολιτικής επικεντρώνονται περισσότερο στη χρήση των οχημάτων παρά στο μεταφερόμενο όγκο, είναι αναγκαίο γι' αυτόν το δείκτη να ληφθεί υπόψη η διακίνηση των οχημάτων (οχηματοχιλιόμετρα). Εντούτοις, λόγω του ότι οι στατιστικές των μεταφορών επικεντρώνονται περισσότερο στην καταγραφή της διακίνησης αγαθών και επιβατών παρά στην καταγραφή της διακίνησης

οχημάτων, ο δείκτης θα βασίζεται αρχικά στην απόδοση μεταφοράς (τονοχιλιόμετρα και χιλιομετρικοί επιβάτες). Ο δείκτης θα τροποποιηθεί όταν υπάρξουν διαθέσιμα περιεκτικά στοιχεία για τη διακίνηση των οχημάτων σε σχέση με όλους τους τρόπους μεταφοράς.

Θα πρέπει να σημειωθεί ότι η πιο πρόσφατη νομοθεσία αναφορικά με τις στατιστικές καταγραφές των οδικών και σιδηροδρομικών μεταφορών προβλέπει τη συλλογή στοιχείων σε οχηματοχιλιόμετρα. Όσον αφορά τις αεροπορικές και θαλάσσιες μεταφορές, θα γίνουν υπολογισμοί σε τονοχιλιόμετρα, χιλιομετρικούς επιβάτες και οχηματοχιλιόμετρα από την Eurostat βάσει των δεδομένων που συλλέγονται σύμφωνα με το νομοθετικό πλαίσιο.

4.2. Αριθ. 3: Κατανομή ανά μεταφορικό μέσο

4.2.1. Ο δείκτης

Ο δείκτης συνδέεται με τον προηγούμενο δείκτη του όγκου μεταφορών σε σχέση με το ΑΕγχΠ. Στοχεύει στην παρακολούθηση του ποσοστού της οδικής μεταφοράς εμπορευμάτων και του ποσοστού των επιβατικών μεταφορών με αυτοκίνητο.

Σύμφωνα με την αρχική εκδοχή, ο δείκτης χωρίζεται σε δύο υποκατηγορίες:

- (1) ποσοστό των οδικών μεταφορών στο σύνολο των εσωτερικών μεταφορών εμπορευμάτων όσον αφορά ένα μόνον έτος
- (2) ποσοστό επιβατικών μεταφορών με αυτοκίνητο στο σύνολο των εσωτερικών επιβατικών μεταφορών όσον αφορά ένα μόνον έτος.

Είναι δυνατόν να προστεθούν υποκατηγορίες που θα αναφέρονται στα λοιπά μέσα μεταφοράς. Μακροπρόθεσμα οι δείκτες θα ενσωματώσουν τις αεροπορικές και θαλάσσιες μεταφορές και θα ολοκληρωθούν με την προσθήκη σύνθετων δεικτών για τη διακίνηση των οχημάτων (βλέπε παρακάτω στην παράγραφο "Πρόταση περαιτέρω ανάπτυξης").

4.2.2. Διαθεσιμότητα δεδομένων

Ισχύουν όσα αναφέρθηκαν για τον προηγούμενο δείκτη (Αριθ.2: Όγκος μεταφορών σε σχέση με το ΑΕγχΠ).

4.2.3. Πρόταση περαιτέρω ανάπτυξης

Ισχύουν όσα αναφέρθηκαν για τον προηγούμενο δείκτη (Αριθ.2: Όγκος μεταφορών σε σχέση με το ΑΕγχΠ).

4.3. Αριθ. 14/15: Συλλεγόμενα, θαπτόμενα και αποτεφρωνόμενα αστικά απόβλητα

4.3.1. Ο δείκτης

Ο σκοπός αυτού του δείκτη είναι η ανίχνευση των τάσεων που επικρατούν σε σχέση με την παραγωγή και διάθεση των αστικών αποβλήτων. Ο δείκτης που αναφερόταν στα απόβλητα στο πλαίσιο της εαρινής έκθεσης του 2002 παρουσίαζε την ποσότητα των συλλεγόμενων, θαπτόμενων και αποτεφρωνόμενων αστικών αποβλήτων. Εμφάνιζε τα απόβλητα ανά κάτοικο, αντικατοπτρίζοντας κατ'αυτόν τον τρόπο την εξέλιξη των τάσεων από έτος σε έτος και επιτρέποντας την άμεση αντιπαραβολή των χωρών. Για όσες χώρες υπάρχουν διαθέσιμα δεδομένα, είναι δυνατόν να διαχωριστούν τα αποτεφρωνόμενα απόβλητα σε σχέση με το

είδος της αποτέφρωσης, αν πρόκειται δηλαδή για αποτέφρωση με ανάκτηση της ενέργειας ή χωρίς ανάκτηση της ενέργειας.

Παρόμοια βασικά δεδομένα που αφορούν τα απόβλητα μπορούν, επίσης, να παρουσιαστούν σε σχέση με το ΑΕγχΠ, αν και δεν είναι σαφές ως προς τι υπερτερεί αυτή η παρουσίαση της παρουσίας ανά κάτοικο.

4.3.2. Διαθεσιμότητα δεδομένων

Η καταγραφή των δεδομένων για τα αστικά απόβλητα πραγματοποιείται κάθε δύο έτη από τα κράτη μέλη και τις υποψήφιες χώρες μέσω του κοινού ερωτηματολογίου του ΟΟΣΑ και της Eurostat σχετικά με την κατάσταση του περιβάλλοντος. Τα δεδομένα που αναφέρονται στην ποσότητα των θαπτόμενων ή αποτεφρωνόμενων αποβλήτων υποβάλλονται τακτικά μόνον από το 73% των χωρών της ΕΕ και η έγκαιρη διάθεση των δεδομένων συνιστά ένα πρόβλημα.

Για την ετήσια κατάρτιση αυτού του δείκτη, θα ζητηθεί από τις χώρες να συμπληρώνουν κάθε έτος το μέρος του ερωτηματολογίου που αφορά τα απόβλητα.

Ο προσεχής ευρωπαϊκός κανονισμός για τις στατιστικές των αποβλήτων καθιερώνει ένα πλαίσιο για πιο ολοκληρωμένες και εναρμονισμένες στατιστικές.

4.3.3. Πρόταση περαιτέρω ανάπτυξης

Με την εφαρμογή του κανονισμού για τις στατιστικές των αποβλήτων, αναμένεται ότι τα κράτη μέλη θα υποβάλουν δεδομένα το 2005, στην περίπτωση που ο κανονισμός εκδοθεί εντός του 2002.

4.4. Αριθ. 17: Ποσοστό ανακύκλωσης επιλεγμένων υλικών (χαρτί/χαρτόνι και γυαλί)

4.4.1. Ο δείκτης

Ο δείκτης αυτός στοχεύει στην παρουσίαση των τάσεων αναφορικά με το ποσοστό ανακύκλωσης¹⁸ των αποβλήτων. Το ποσοστό ανακύκλωσης είναι ο λόγος της ποσότητας των υλικών των αποβλήτων που συλλέγονται για ανακύκλωση προς τη φαινόμενη κατανάλωση των υλικών. Ο προτεινόμενος δείκτης χωρίζεται σε δύο υποκατηγορίες:

- (1) Ποσοστό ανακύκλωσης γυαλιού
- (2) Ποσοστό ανακύκλωσης χαρτιού/χαρτονιού

Ένας εναλλακτικός δείκτης για το ποσοστό ανακύκλωσης είναι ο λόγος της ποσότητας των συλλεχθέντων για ανακύκλωση αποβλήτων προς το σύνολο των παραγόμενων αποβλήτων. Ο δείκτης αυτός μπορεί να παραχθεί μόνον για τα αστικά απόβλητα.

4.4.2. Διαθεσιμότητα δεδομένων

Τα δεδομένα υποβάλλονται κάθε δύο έτη μέσω του κοινού ερωτηματολογίου του ΟΟΣΑ και της Eurostat για την κατάσταση του περιβάλλοντος, παρά το γεγονός ότι δεν παρέχουν όλες οι χώρες δεδομένα και παρατηρείται πρόβλημα έγκαιρης διάθεσης δεδομένων. Από την

¹⁸ Ανακύκλωση σημαίνει κάθε επαναχρησιμοποίηση υλικού στο πλαίσιο μιας διαδικασίας (παραγωγή ή κατανάλωση) που αποτρέπει την αναξιοποίητη απόρριψη του ως απόβλητο

ανταπόκριση στο ερωτηματολόγιο του 2002 αναμένεται να συλλεχθούν δεδομένα έως το 1999, τα οποία μπορούν να αξιοποιηθούν για τη δημιουργία του δείκτη για την εαρινή έκθεση του 2003.

4.4.3. Πρόταση περαιτέρω ανάπτυξης

Ο ορισμός του ποσοστού ανακύκλωσης εξακολουθεί να ποικίλλει από χώρα σε χώρα. Οι χώρες θα πρέπει να συμπληρώνουν το ανάλογο τμήμα του ερωτηματολογίου σχετικά με τα απόβλητα κάθε έτος, προκειμένου να καταρτίζεται ο δείκτης αυτός σε ετήσια βάση. Εφόσον ο επικείμενος ευρωπαϊκός κανονισμός για τις στατιστικές των αποβλήτων εκδοθεί και εφαρμοστεί πλήρως, αναμένονται πιο εξελιγμένες και εναρμονισμένες στατιστικές. Στο ενδιάμεσο διάστημα, οι εργασίες που πραγματοποιεί το ΕΘΚ¹⁹ του ΕΟΠ για τη ροή αποβλήτων και υλικών σχετικά με τη συλλογή/αξιοποίηση των αποβλήτων ανάλογα με τη δράση θα μπορούσε να αναβαθμίσει την ποιότητα των δεδομένων.

4.5. Αριθ. 22: Συγκεντρώσεις νιτρικού άλατος και φωσφόρου σε ποταμούς

4.5.1. Ο δείκτης

Ο προτεινόμενος δείκτης παρουσιάζει την τρέχουσα κατάσταση και τις τάσεις, όσον αφορά τις συγκεντρώσεις νιτρικού άλατος και φωσφόρου σε επιλεγμένους ποταμούς και βασίζεται σε μετρήσεις των επιπέδων των συγκεντρώσεων νιτρικού άλατος και φωσφόρου από ορισμένους αντιπροσωπευτικούς σταθμούς παρακολούθησης. Ο δείκτης παρουσιάζεται καλύτερα μέσω δύο υποκατηγοριών:

- (1) Τάσεις στις συγκεντρώσεις φωσφόρου και νιτρικού άλατος
- (2) Σύγκριση των χωρών αναφορικά με το νιτρικό άλας και το φώσφορο.

Το κύριο μειονέκτημα του δείκτη αυτού είναι ότι οι συγκεντρώσεις νιτρικού άλατος εξαρτώνται κατά πολύ από τις καιρικές συνθήκες, με αποτέλεσμα ένα έτος με εξαιρετικά μεγάλες θερινές βροχοπτώσεις να παρουσιάσει πολύ περισσότερο νιτρικό άλας που θα έχει διαρρεύσει από το χώμα από ό,τι συμβαίνει συνήθως. Κάτι τέτοιο μπορεί να έχει ως αποτέλεσμα αύξηση των συγκεντρώσεων, οι οποίες δεν οφείλονται σε ανθρώπινες δραστηριότητες στη λεκάνη απορροής των ποταμών, δίδοντας, κατά αυτόν τον τρόπο, λανθασμένη εικόνα. Αυτό συμβαίνει ιδίως όταν παρουσιάζονται δεδομένα μόνο δύο ετών, όπως συνέβαινε με τους διαρθρωτικούς δείκτες στο παρελθόν.

4.5.2. Διαθεσιμότητα δεδομένων

Τα κράτη μέλη υποβάλλουν τακτικά εκθέσεις στον ΕΟΠ με βάση τα δεδομένα από τα προγράμματα παρακολούθησης των ποταμών τους. Οι πηγές δεδομένων είναι ο ετήσιος μέσος όρος του ολικού οξειδωμένου αζώτου, του νιτρικού άλατος, του ορθοφωσφορικού άλατος, του ολικού φωσφόρου και του ολικού αμμωνίου. Τα δεδομένα προέρχονται από "αντιπροσωπευτικούς" σταθμούς παρακολούθησης (πάνω από 3.000 σταθμούς σε ποταμούς σε 29 χώρες).

Υπάρχουν διαθέσιμα δεδομένα από το 1975 και ύστερα. Η περίοδος 1990-2000 έχει τα πιο ολοκληρωμένα δεδομένα, όσον αφορά τα έτη, τον αριθμό των σταθμών και τις χώρες που έχουν καλυφθεί. Λόγω του ότι η υποβολή εκθέσεων είναι προαιρετική και δεν παρέχουν όλες οι χώρες πληροφοριακές εκθέσεις για τους ποταμούς τους, οι τρέχοντες δείκτες δεν

¹⁹ Ευρωπαϊκό Θεματικό Κέντρο (ETC), που ιδρύθηκε από τον Ευρωπαϊκό Οργανισμό Περιβάλλοντος

προσφέρουν πλήρη επισκόπηση της ανάπτυξης σε όλες τις χώρες. Τα δεδομένα είναι ελλιπή ιδιαίτερα για τις χώρες της Νότιας Ευρώπης.

Σημειώνεται βελτίωση όσον αφορά την υποβολή εκθέσεων από τα κράτη μέλη, λόγω της παροχής επίκαιρων ετήσιων δεδομένων μέσω της διαδικασίας Eurowaternet και των κατευθυντήριων γραμμών που διαμορφώνονται και συντονίζονται από τον ΕΟΠ. Η επόμενη ενημέρωση, η οποία θα καλύπτει δεδομένα έως το 2001, θα είναι διαθέσιμη το Μάρτιο του 2003

4.5.3. Πρόταση περαιτέρω ανάπτυξης

Ο ΕΟΠ συντονίζει τη διαδικασία Eurowaternet, την υποβολή δεδομένων και τις κατευθυντήριες γραμμές προκειμένου να βελτιωθεί η ποιότητα των εκθέσεων των κρατών μελών.

Η εξέλιξη των συγκεντρώσεων θρεπτικών στοιχείων στους ποταμούς δεν είναι ο βέλτιστος δείκτης παρουσίασης της ποιότητας του ύδατος των ποταμών. Η υποβολή εκθέσεων στο πλαίσιο της οδηγίας για τη θέσπιση πλαισίου κοινοτικής δράσης στον τομέα της πολιτικής των υδάτων (WFD) θα παράσχει πληρέστερη εικόνα των αλλαγών της περιβαλλοντικής κατάστασης των υδάτων. Ωστόσο, θα χρειαστούν 5-10 έτη προτού να τεθούν σε πλήρη λειτουργία οι μηχανισμοί παρακολούθησης και υποβολής εκθέσεων, όπως προβλέπονται από την WFD.

4.6. Αριθ. 29: Προστατευόμενες περιοχές για βιοποικιλότητα

4.6.1. Ο δείκτης

Ο δείκτης αυτός εκφράζει τις τάσεις στις περιοχές (σε εκτάρια), καθώς επίσης και τον αριθμό των τοποθεσιών που έχουν χαρακτηριστεί προστατευόμενες. Λόγω του ότι μια περιοχή μπορεί να έχει επιλεγεί για διάφορους σκοπούς και να ανήκει σε διάφορες κατηγορίες χαρακτηρισμών, όχι, όμως, απαραίτητα της ίδιας χωρικής κλίμακας, είναι ανάγκη να χωριστεί ο δείκτης σε υποκατηγορίες ανάλογα με την προέλευση του χαρακτηρισμού. Οι τρέχουσες προσπάθειες ταχύτατης ψηφιοποίησης θα λύσουν ορισμένα από αυτά τα προβλήματα σε λίγα χρόνια.

Πρόκειται για ένα δείκτη που μετρά την "αντίδραση", που παρουσιάζει δηλαδή τον τρόπο με τον οποίο τα κράτη μέλη αντιδρούν στο πρόβλημα της φθίνουσας βιοποικιλότητας. Ωστόσο, ο δείκτης μετρά μόνον ένα είδος "αντίδρασης", παρουσιάζοντας ενδείξεις μόνον για "ορισμένες προσπάθειες βελτίωσης" και, συνεπώς, η εικόνα που δίδει δεν είναι ολοκληρωμένη. Ο βαθμός προστασίας και το επίπεδο διαχείρισης των χαρακτηρισμένων τοποθεσιών ποικίλλουν κατά πολύ ανάλογα με τη χώρα και το είδος της τοποθεσίας, αλλά αυτό δεν είναι δυνατόν να διαφανεί από τα διαθέσιμα δεδομένα. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι μετά το αρχικό στάδιο χαρακτηρισμού, δεν είναι πιθανόν τα δεδομένα να παρουσιάσουν σημαντικές μεταβολές από έτος σε έτος και αυτός είναι ο λόγος που η χρησιμότητα του δείκτη αυτού είναι περιορισμένη.

4.6.2. Διαθεσιμότητα δεδομένων

Τα δεδομένα διατίθενται από το Βαρόμετρο Natura 2000 και αφορούν τον αριθμό και τις εκτάσεις (σε km²) που έχουν χαρακτηριστεί στο πλαίσιο της οδηγίας της ΕΕ για τη διατήρηση των φυσικών οικοτόπων²⁰ και της οδηγίας περί της διατηρήσεως των αγρίων πτηνών²¹. Ορισμένες εκτάσεις θα χαρακτηριστούν στο πλαίσιο και των δύο οδηγιών, γεγονός που σημαίνει διπλές μετρήσεις. Στις χαρακτηρισμένες εκτάσεις σύμφωνα με την οδηγία για τη διατήρηση των φυσικών οικοτόπων περιλαμβάνονται μεγάλης έκτασης προστατευόμενες θαλάσσιες περιοχές που χρειάζεται να προσδιοριστούν μεμονωμένα, εάν επιθυμεί κανείς την πραγματική εικόνα του βαθμού προστασίας του φυσικού περιβάλλοντος.

4.6.3. Πρόταση περαιτέρω ανάπτυξης

Το WCMC (Παγκόσμιο Κέντρο Παρακολούθησης της Διαφύλαξης) του UNEP (Πρόγραμμα των Ηνωμένων Εθνών για το Περιβάλλον), το Συμβούλιο της Ευρώπης, ο ΕΟΠ και η MCPFE (Διυπουργική Συνδιάσκεψη για την Προστασία των Δασών στην Ευρώπη) καταβάλλουν επί του παρόντος μεγάλες προσπάθειες για τον συντονισμό των πληροφοριών για τις προστατευόμενες σε εθνικό επίπεδο περιοχές σε όλη την Ευρώπη στο πλαίσιο της CDDA (Κοινή Βάση Δεδομένων για Χαρακτηρισμένες Περιοχές).

Μπορούν, επίσης, να χρησιμοποιηθούν και εργαλεία του GIS (Σύστημα Γεωγραφικών Πληροφοριών) για το συσχετισμό των χαρακτηρισμένων περιοχών με άλλου είδους χωρικές πληροφορίες, όπως η χρήση γης, οι υποδομές, οι οικιστικές εγκαταστάσεις και ο τουρισμός. Οι πληροφορίες αυτές μπορούν να συμβάλουν στον προσδιορισμό των κατάλληλων μέτρων στο πλαίσιο μιας πολιτικής επικεντρωμένης στη διατήρηση και τη βιώσιμη αξιοποίηση της ποικιλομορφίας των βιολογικών ειδών και του φυσικού περιβάλλοντος.

4.7. Αριθ. 32: Ισοζύγιο αζώτου

4.7.1. Ο δείκτης

Το ισοζύγιο αζώτου (N) υπολογίζει το ισοζύγιο ανάμεσα στο άζωτο που προστίθεται στο έδαφος (π.χ. ορυκτό λίπασμα, κοπριά κ.λπ.) και το άζωτο που αντλείται από το έδαφος στις καλλιέργειες ή μέσω της βοσκής των ζώων. Τυχόν έλλειμμα που παρατηρείται κατά τη διάρκεια αρκετών ετών αποτελεί ένδειξη ότι το έδαφος χάνει τη γονιμότητά του, ενώ, αντίθετα, ένα μεγάλο πλεόνασμα αζώτου θέτει σε κίνδυνο μόλυνσης τα υπόγεια και επιφανειακά ύδατα (αν και κάτι τέτοιο εξαρτάται, επίσης, και από άλλους παράγοντες, όπως είναι οι αγροτικές πρακτικές, οι καιρικές συνθήκες και η ποιότητα του εδάφους).

Το πλεόνασμα αζώτου συνιστά τοπικό πρόβλημα και, σε μεγάλες χώρες, το πλεόνασμα αζώτου ανά εκτάριο (εθνικός μέσος όρος) ενδέχεται να είναι μικρό, τη στιγμή που ορισμένες περιφέρειες τους αντιμετωπίζουν έντονο πρόβλημα από το εν λόγω πλεόνασμα. Κατά συνέπεια, το ισοζύγιο αζώτου σε εθνική κλίμακα ενδέχεται να μην παρουσιάζει την πραγματική εικόνα. Ο ιδανικός δείκτης θα έδειχνε το πλεόνασμα στις λεκάνες απορροής των ποταμών. Κάτι τέτοιο, όμως, δεν είναι άμεσα διαθέσιμο· αυτός είναι ο λόγος που, όσον

²⁰ Οδηγία 92/43/ΕΟΚ του Συμβουλίου, η οποία τροποποιήθηκε με την οδηγία 97/62/ΕΚ

²¹ Οδηγία 79/409/ΕΟΚ

αφορά αυτόν το δείκτη, προτείνεται η μέτρηση των περιφερειακών ισοζυγίων σε επίπεδο NUTS 2, τα οποία θα παρουσιάζονται σε ένα χάρτη²².

4.7.2. Διαθεσιμότητα δεδομένων

Η μεθοδολογία και τα μοντέλα που απαιτούνται για την παραγωγή του ισοζυγίου του αζώτου σε περιφερειακό επίπεδο είναι ικανοποιητικά και τα σχετικά δεδομένα είναι διαθέσιμα. Εντούτοις, τα βασικά δεδομένα αντλούνται από την έρευνα για τη διάρθρωση της γεωργίας (FSS), η οποία διεξάγεται μόνον κάθε 2-3 έτη. Καθώς τα δεδομένα της FSS για το 2000 δεν διατίθενται ακόμη, οι πιο πρόσφατοι υπολογισμοί του ισοζυγίου του αζώτου αναφέρονται στο έτος 1997. Τα ισοζύγια για το 2000 αναμένεται να υπολογιστούν κατά τη διάρκεια του 2003. Η FSS δεν διεξάγεται ακόμη σε όλες τις υποψήφιες χώρες· επομένως, δεν είναι, ακόμη, δυνατόν να υπολογιστεί το ισοζύγιο αζώτου όσον αφορά όλες τις χώρες.

4.7.3. Πρόταση περαιτέρω ανάπτυξης

Λόγω του ότι η FSS είναι μια έρευνα που απαιτεί αρκετούς πόρους, δεν είναι εφικτό να διεξάγεται πιο τακτικά ούτε να επιταχυνθεί σημαντικά η υποβολή των δεδομένων. Κατά συνέπεια, χρειάζεται να διερευνηθούν μέθοδοι εκτίμησης των ισοζυγίων για πιο πρόσφατα έτη. Μία **εναλλακτική λύση** θα μπορούσε να είναι η εστίαση στην προστιθέμενη κοπριά, καθώς αυτή αποτελεί σημαντικό παράγοντα διαμόρφωσης του ισοζυγίου και έχει σχέση με τις πολιτικές, δεδομένου ότι τα μέτρα και οι οριακές τιμές που προβλέπονται από την οδηγία της ΕΕ για την προστασία των υδάτων από τη νιτρορρύπανση γεωργικής προέλευσης²³ αφορούν αποκλειστικά την ποσότητα της κοπριάς που προστίθεται στο έδαφος.

5. ΟΜΑΔΑ 3: ΔΕΙΚΤΕΣ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΟΠΟΙΟΥΣ ΤΑ ΔΙΑΘΕΣΙΜΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΔΕΝ ΕΠΑΡΚΟΥΝ ΚΑΙ ΟΙ ΟΠΟΙΟΙ ΔΕΝ ΕΙΝΑΙ ΠΙΘΑΝΟΝ ΝΑ ΕΠΙΤΕΥΧΘΟΥΝ ΣΤΟ ΑΜΕΣΟ ΜΕΛΛΟΝ

5.1. Αριθ. 6: Επενδύσεις στην υποδομή μεταφορών ανά μέσο (επιβάτες και φορτίο)

5.1.1. Ο δείκτης

Ο δείκτης θα πρέπει να μετρά τις επενδύσεις στις διάφορες υποδομές μεταφορών, π.χ. αεροδρόμια, σιδηροδρόμους, λιμένες, οδικούς άξονες. Οι επενδύσεις που έχουν σχέση με τη ρύθμιση της κυκλοφορίας, εξασφαλίζοντας την κινητικότητα και την πρόσβαση μέσω της βελτίωσης της ποιότητας των υποδομών και της μείωσης των κινδύνων για τη δημόσια υγεία (θόρυβος, εκπομπές αερίων και ατυχήματα), συνιστούν κύριο ζήτημα προς εξέταση. Συμπεριλαμβάνεται η "έξυπνη" ρύθμιση της κυκλοφορίας με στόχο την καλύτερη αξιοποίηση του υπάρχοντος δικτύου μεταφορών και τον επακόλουθο περιορισμό της ανάγκης επενδύσεων για αύξηση της δυναμικότητας. Οι κατασκευές υποδομής δεν οδηγούν απαραίτητα σε κοινωνικο-οικονομική ανάπτυξη (πρβλ. TERM2001).

5.1.2. Διαθεσιμότητα δεδομένων

Δεν υπάρχουν ακόμη διαθέσιμες συστηματικές πληροφορίες για τις επενδύσεις, παρά το γεγονός ότι διατίθεται ένας περιορισμένος αριθμός δεδομένων για τις επενδύσεις ανάπτυξης

²² βλέπε "Δείκτες περιβαλλοντικής πίεσης για την ΕΕ" (Environmental Pressure Indicators for the EU), Eurostat 2001

²³ Οδηγία 91/676/ΕΟΚ του Συμβουλίου

του Διευρωπαϊκού Δικτύου Μεταφορών (TEN)²⁴. Κατ' αρχήν ο κανονισμός 1108/70 του Συμβουλίου προβλέπει τη συλλογή των δεδομένων αυτών. Ωστόσο, ο κανονισμός αυτός δεν έχει εφαρμοστεί τα τελευταία έτη και δεν υπάρχουν διαθέσιμες πρόσφατες εκθέσεις. Τα κράτη μέλη δεν έχουν καταφέρει να παρέχουν σε εθελοντική βάση επαρκή δεδομένα στην Eurostat, παρά το γεγονός ότι ζητούνται τέτοιου είδους πληροφορίες· ορισμένα δεδομένα παρέχονται στην ECMT (Ευρωπαϊκή Διάσκεψη των Υπουργών Μεταφορών) στο πλαίσιο μιας ειδικής έρευνας κάθε 5 έτη.

Αναφορικά με τις σιδηροδρομικές υποδομές, θα συλλεχθούν πληροφορίες στο πλαίσιο του σχεδίου παρακολούθησης της αγοράς του σιδηροδρομικού κλάδου, το οποίο είναι εν εξελίξει σύμφωνα με την οδηγία 2001/12.

5.1.3. Πρόταση περαιτέρω ανάπτυξης

Η τρέχουσα αναθεώρηση των υφιστάμενων μηχανισμών υποβολής εκθέσεων θα οδηγήσει, κατά πάσα πιθανότητα, στην αποσαφήνιση του είδους των αναγκαίων δεδομένων και στον προσδιορισμό της πιο κατάλληλης μεθόδου συλλογής δεδομένων, συμπεριλαμβανομένης, εάν κριθεί απαραίτητο, της τροποποίησης των απαιτήσεων υποβολής εκθέσεων του κανονισμού 1108/70 του Συμβουλίου.

5.2. Αριθ. 18: Ποσοστό ανακύκλωσης επιλεγμένων υλικών (περιλαμβάνει και άλλα υλικά)

5.2.1. Ο δείκτης

Θα πρέπει πρώτα να επιλεγούν τα υλικά και οι συγκεκριμένες κατηγορίες αποβλήτων, καθώς επίσης και να αναλυθεί η διαθεσιμότητα των ανάλογων δεδομένων, προτού εξετασθεί η δυνατότητα επίτευξης του δείκτη αυτού. Άμεση προτεραιότητα θα πρέπει να δοθεί στα πλαστικά αντικείμενα, τα μέταλλα (χάλυβας και αλουμίνιο) και το λίπασμα βιοδιασπώμενων αποβλήτων.

5.2.2. Διαθεσιμότητα δεδομένων

Σε γενικές γραμμές, η κάλυψη της ανακύκλωσης υλικών εκτός του χαρτιού και του γυαλιού δεν είναι επαρκής, παρά το γεγονός ότι οι αρμόδιες εμπορικές ενώσεις καταβάλλουν σημαντικές προσπάθειες για την παροχή δεδομένων.

5.2.3. Πρόταση περαιτέρω ανάπτυξης

Ο αναμενόμενος ευρωπαϊκός κανονισμός για τις στατιστικές των αποβλήτων, κατά πάσα πιθανότητα, θα βελτιώσει τη διαθεσιμότητα των δεδομένων.

²⁴ Στις ετήσιες εκθέσεις που εκδίδει η Επιτροπή στο πλαίσιο της απόφασης αριθ. 1692/96/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 23ης Ιουλίου 1996 περί των κοινοτικών προσανατολισμών για την ανάπτυξη του διευρωπαϊκού δικτύου μεταφορών (TEN)

5.3. Αριθ. 20: Παραγόμενα επικίνδυνα απόβλητα

5.3.1. Ο δείκτης

Αυτός ο δείκτης πρέπει να εκφράζει τις τάσεις όσον αφορά την παραγωγή και τη διάθεση επικίνδυνων αποβλήτων, βάσει των εναρμονισμένων ορισμών που αναγράφονται στον Ευρωπαϊκό Κατάλογο Αποβλήτων.

5.3.2. Διαθεσιμότητα δεδομένων

Παρά το γεγονός ότι τα δεδομένα ζητούνται μέσω του κοινού ερωτηματολογίου της Eurostat και του ΟΟΣΑ, μόνον ένας περιορισμένος αριθμός χωρών παρέχουν στοιχεία και αυτά, σε γενικές γραμμές, βασίζονται σε εθνικούς ορισμούς της λέξης "επικίνδυνα". Ορισμένες χώρες υποβάλλουν δεδομένα στο πλαίσιο της Σύμβασης της Βασιλείας και της οδηγίας της ΕΕ για τα επικίνδυνα απόβλητα. Το Ευρωπαϊκό Θεματικό Κέντρο του ΕΟΠ για τη ροή αποβλήτων και υλικών έχει αρχίσει να εξετάζει τις πηγές αυτές στο πλαίσιο της ανάπτυξης ενός συνόλου πιο σύνθετων δεδομένων γι' αυτόν τον τομέα.

5.3.3. Πρόταση περαιτέρω ανάπτυξης

Ο προσεχής κανονισμός για τις στατιστικές των αποβλήτων, κατά πάσα πιθανότητα, θα συμβάλει στη βελτίωση της διαθεσιμότητας και της ποιότητας των δεδομένων.

5.4. Αριθ. 23: Απορρίψεις ρύπων (θρεπτικών, οργανικών και χημικών ουσιών) στα ύδατα

5.4.1. Ο δείκτης

Ο συγκεκριμένος δείκτης πρέπει να παρουσιάζει τις τάσεις όσον αφορά τις απορρίψεις ρύπων από ανθρώπινες δραστηριότητες. Στην περίπτωση αυτή, απορρίψεις θεωρούνται οι εσκεμμένες απορρίψεις από σημειακές πηγές (π.χ. μονάδες επεξεργασίας αστικών λυμάτων, βιομηχανίες). Εξαιρείται η ρύπανση από πηγές διάχυσης²⁵. Πολλοί διαφορετικοί ρύποι εκχύνονται στα επιφανειακά ύδατα και, στην πρώτη περίπτωση, ο δείκτης θα έπρεπε να περιοριστεί σε έναν μικρό αριθμό ρύπων, όπως είναι τα θρεπτικά στοιχεία (N και P) και η οργανική ύλη. Η άθροιση των διαφορετικών ρύπων παρουσιάζει δυσκολίες και, για το λόγο αυτό, προτείνεται ένας αριθμός επιμέρους δεικτών:

- (1) Εκροές N από σημειακές πηγές (μετά την επεξεργασία στις μονάδες επεξεργασίας λυμάτων) ανά κάτοικο
- (2) Εκροές P από σημειακές πηγές (μετά την επεξεργασία στις μονάδες επεξεργασίας λυμάτων) ανά κάτοικο
- (3) Εκροές οργανικής ύλης (όσον αφορά το BOD²⁶) από σημειακές πηγές (μετά την επεξεργασία στις μονάδες επεξεργασίας λυμάτων) ανά κάτοικο

Εάν υπάρξουν διαθέσιμα δεδομένα, θα ήταν δυνατό να συμπεριλάβει ο κατάλογος και άλλους ρύπους, όπως τα βαρέα μέταλλα.

Ένας **εναλλακτικός** δείκτης θα μπορούσε να παρουσιάζει την επεξεργασία των λυμάτων που προέρχονται από νοικοκυριά, όπως ο δείκτης UP-3 στην έκδοση 2001 των Δεικτών

²⁵ Όσον αφορά το άζωτο και εν μέρει τον φωσφόρο, οι κυριότερες πηγές είναι οι πηγές διάχυσης (γεωργία)

²⁶ Βιοχημικός απαιτούμενο οξυγόνο

Περιβαλλοντικής Πίεσης²⁷. Ο δείκτης αυτός βασίζεται στη θεωρητική αποδοτικότητα των διαφόρων τύπων των μονάδων επεξεργασίας και τον πληθυσμό που συσχετίζεται με κάθε τύπο (καθώς επίσης και τον πληθυσμό που δεν συσχετίζεται με κανενός είδους μονάδα επεξεργασίας). Αυτός ο μη επεξεργασμένος σύνθετος δείκτης παρουσιάζει την αντιστροφή των εκροών, δηλαδή τη θεωρητική αποτελεσματικότητα με την οποία τα N, P και BOD απομακρύνονται πριν την έκχυση του ύδατος στις υδάτινες μάζες, συμπεριλαμβανομένων και των παράκτιων υδάτων. Χρησιμεύει μόνον στην παρουσίαση των τάσεων, αλλά, εντούτοις, αντικατοπτρίζει τα μέτρα που λαμβάνονται από τις χώρες για τη μείωση των εκροών στα ύδατα. Απαιτείται κάποια εργασία για την τελειοποίηση αυτού του δείκτη, αλλά, μάλλον, θα είναι διαθέσιμος ένας κατά προσέγγιση δείκτης το 2003.

5.4.2. Διαθεσιμότητα δεδομένων

Δεδομένα για τις εκροές των N, P, BOD, COD (χημικώς απαιτούμενο οξυγόνο) και των βαρέων μετάλλων ζητούνται στο κοινό ερωτηματολόγιο για τα ύδατα από τον ΟΟΣΑ και την Eurostat, αλλά τα περισσότερα κράτη μέλη δεν έχουν καταφέρει να συμπληρώσουν αυτό το τμήμα του ερωτηματολογίου σε ικανοποιητικό βαθμό. Η συζήτηση του θέματος με τα κράτη μέλη κατέληξε στη διαπίστωση ότι είναι απίθανο να σημειωθεί βελτίωση στη συλλογή δεδομένων επί του παρόντος, όσον αφορά αυτή την περίπτωση. Ωστόσο, εν εξελίξει ενέργειες τυποποίησης, όπως η ανάπτυξη κατευθυντήριων γραμμών για την εναρμονισμένη υποβολή εκθέσεων στο πλαίσιο διεθνών συμβάσεων για τα θαλάσσια ύδατα όπως η OSPAR²⁸ και η HELCOM²⁹, ενδέχεται να οδηγήσουν στην παραγωγή των ανάλογων πληροφοριών.

Για τον εναλλακτικό δείκτη, υπάρχουν διαθέσιμα δεδομένα μέσω του κοινού ερωτηματολογίου της Eurostat και του ΟΟΣΑ, αν και παρατηρούνται κενά όσον αφορά ορισμένες χώρες.

5.4.3. Πρόταση περαιτέρω ανάπτυξης

Ως πρώτο βήμα, προτείνεται να εκτιμώνται οι εκροές μόνον των νοικοκυριών, βάσει της αποδοτικότητας των διαφόρων μονάδων επεξεργασίας λυμάτων σε θεωρητικό επίπεδο. Πληροφορίες για το συσχετισμό του πληθυσμού με διαφορετικούς τύπους μονάδων επεξεργασίας λυμάτων διατίθενται από το κοινό ερωτηματολόγιο. Μια πρώτη σχετική απόπειρα έγινε στο πλαίσιο του σχεδίου "Δείκτες περιβαλλοντικής πίεσης" της Eurostat, χρησιμοποιώντας τυποποιημένους συντελεστές για όλες τις χώρες. Μεσοπρόθεσμα, θα μπορούσε να σημειωθεί βελτίωση μέσω της έρευνας σχετικά με τους εθνικούς συντελεστές για τους διάφορους τύπους μονάδων επεξεργασίας λυμάτων και άλλες αλλαγές όπως είναι οι μεταβολές του ετήσιου μέσου όρου των εκροών P ανά κάτοικο λόγω έναρξης της χρήσης μη φωσφορούχων απορρυπαντικών, καθώς επίσης και της έρευνας για βελτιωμένους τρόπους υπολογισμού των εκροών.

Παράλληλα, χρειάζεται βαθύτερη εξέταση των υφιστάμενων μη εναρμονισμένων πηγών· πηγές όπως οι εθνικοί κατάλογοι και οι διεθνείς συμβάσεις για τα θαλάσσια ύδατα, καθώς επίσης και η οδηγία-πλαίσιο για τα ύδατα.

²⁷ Δείκτες περιβαλλοντικής πίεσης για την ΕΕ, Eurostat 2001 (ISBN 92-894-0955-X)

²⁸ Επιτροπή Οσλο-Παρισιού για την προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος του ΒΑ Ατλαντικού

²⁹ Επιτροπή Ελσίνκι: Επιτροπή προστασίας του θαλάσσιου περιβάλλοντος της Βαλτικής

5.5. Αριθ. 24: Ποιότητα του πόσιμου ύδατος

5.5.1. Ο δείκτης

Ο προτεινόμενος δείκτης εκφράζει το ποσοστό των ελεγμένων δειγμάτων πόσιμου ύδατος που πληρούν τα κριτήρια ποιότητας, όπως ορίζονται στην οδηγία περί της ποιότητας του πόσιμου νερού³⁰.

5.5.2. Διαθεσιμότητα δεδομένων

Τα κράτη μέλη υποβάλλουν τα αποτελέσματα από την παρακολούθηση που διεξάγεται στο πλαίσιο της οδηγίας περί της ποιότητας του πόσιμου νερού, αλλά έως σήμερα δεν κατέστη δυνατή η χρησιμοποίηση αυτών των στοιχείων για την ανάπτυξη δεικτών που θα παρουσιάζουν την ποιότητα του πόσιμου ύδατος. Οι πιο πρόσφατες καταγραφές από τις χώρες αφορούν την περίοδο 1996-1998. Ο ΕΟΠ παρέχει ικανοποιητική και επίκαιρη κάλυψη όσον αφορά τις υποψήφιες χώρες.

5.5.3. Πρόταση περαιτέρω ανάπτυξης

Οι σύμβουλοι που εργάζονται για την Επιτροπή αξιολογούν επί του παρόντος τα πιο πρόσφατα στοιχεία που έχουν υποβάλει οι χώρες (αφορούν την περίοδο 1996-1998). Η αξιολόγηση αυτή μάλλον θα οδηγήσει στην ανάπτυξη δεικτών που θα εκτιμούν την ποιότητα του πόσιμου ύδατος.

5.6. Αριθ. 25: Χρήση ύδατος ανά τομέα

5.6.1. Ο δείκτης

Ο προτεινόμενος δείκτης εμφανίζει την ετήσια συνολική ακαθάριστη άντληση γλυκού ύδατος ανά τομέα (δημόσια παροχή ύδατος, μεταποιητική βιομηχανία, γεωργία, παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας). Καλύπτει τόσο τα επιφανειακά όσο και τα υπόγεια ύδατα.

Η χρήση ύδατος εξαρτάται κατά πολύ από το κλίμα, το είδος της γεωργίας της χώρας και τη δομή της βιομηχανίας. Το γεγονός αυτό, σε συνδυασμό με το πρόβλημα των διαφορετικών ορισμών που δίδουν οι διάφορες χώρες, καθιστά πιο δύσκολη την αντιπαραβολή μεταξύ των χωρών. Για το λόγο αυτό, ο δείκτης είναι δυνατόν να χρησιμοποιηθεί για την αξιολόγηση των μεταβολών μακροπρόθεσμα σε μία δεδομένη χώρα, αλλά η αξία του όσον αφορά τη δυνατότητα σύγκρισης των χωρών είναι περιορισμένη.

5.6.2. Διαθεσιμότητα δεδομένων

Αν και υπάρχει εν λειτουργία ένα σύστημα συλλογής των δεδομένων από τα κράτη μέλη και τις υποψήφιες χώρες για πολλά έτη (τα δεδομένα συλλέγονται κάθε δύο έτη μέσω του κοινού ερωτηματολογίου της Eurostat και του ΟΟΣΑ), η υποβολή των δεδομένων είναι προαιρετική και επί του παρόντος παρατηρούνται πολλά κενά δεδομένων, παρά το γεγονός ότι έχει σημειωθεί πρόοδος στη διάρκεια των τελευταίων ετών. Ενώ τα δεδομένα αναφορικά με την άντληση νερού ανά τομέα στις υποψήφιες χώρες είναι, σε γενικές γραμμές, επίκαιρα, αυτό δεν ισχύει για τα κράτη μέλη της ΕΕ: σε μια χώρα τα πιο πρόσφατα δεδομένα που είναι επί του παρόντος διαθέσιμα αφορούν το έτος 1994, σε δύο χώρες το 1995 και σε δύο μόνον

³⁰ Οδηγία 80/778/ΕΟΚ

χώρες το 1999. Το γεγονός αυτό καθιστά δύσκολη την παρουσίαση τάσεων μακροπρόθεσμα ή την παραγωγή ενός ευρωπαϊκού μέσου όρου για ένα πρόσφατο έτος. Μετά το πέρας της συλλογής δεδομένων μέσω του κοινού ερωτηματολογίου 2002, θα καταστεί δυνατός ο σχηματισμός σαφέστερης εικόνας.

Ωστόσο, στις χώρες όπου τα αποθέματα ύδατος επαρκούν, δεν υπάρχει πίεση για την ετήσια παραγωγή των στοιχείων.

5.6.3. Πρόταση περαιτέρω ανάπτυξης

Η Eurostat και ο ΕΟΠ συνεργάζονται με στόχο τη βελτίωση της μεθοδολογίας που ακολουθείται κατά τη συλλογή δεδομένων, καθώς επίσης και της κάλυψης των δεδομένων. Θα χρειαστούν μεγάλες προσπάθειες από τα περισσότερα κράτη μέλη προκειμένου να συλλέγονται και να παρέχονται τα δεδομένα σε ετήσια βάση, εφαρμόζοντας εναρμονισμένους ορισμούς αναφορικά με τη χρήση ύδατος και τους τομείς. Όσον αφορά τις χώρες που δεν αντιμετωπίζουν πρόβλημα υδάτινων αποθεμάτων, θα είναι, μάλλον, δυνατή η ανάπτυξη κατάλληλων μεθόδων εκτίμησης.

Η οδηγία για τη θέσπιση πλαισίου κοινοτικής δράσης στον τομέα της πολιτικής των υδάτων (WFD) προβλέπει την εξέταση της επίδρασης των ανθρώπινων δραστηριοτήτων στην κατάσταση των επιφανειακών και των υπόγειων υδάτων. Θα συμπεριλαμβάνεται ο προσδιορισμός της σημαντικής άντλησης ύδατος για αστική, βιομηχανική, αγροτική και άλλη χρήση, υπολογίζοντας τις εποχιακές διακυμάνσεις, και η εκτίμηση της συνολικής ετήσιας ζήτησης ύδατος και απώλειας ύδατος από τα συστήματα διάθεσης. Η πλήρης εφαρμογή της παραπάνω οδηγίας θα έχει ως αποτέλεσμα μεγαλύτερη διαθεσιμότητα δεδομένων. Εντούτοις, θα χρειαστούν 5-10 έτη προτού να καταστεί δυνατή η πλήρης λειτουργία του μηχανισμού υποβολής εκθέσεων στο πλαίσιο της οδηγίας WFD.

5.7. Αριθ. 26: Παραγωγικότητα πόρων

5.7.1. Ο δείκτης

Η οικονομία της ΕΕ στηρίζεται στη χρήση ενός μεγάλου αριθμού φυσικών πόρων, αν και η ποσότητα και το είδος των χρησιμοποιούμενων πόρων εξαρτώνται από την εξειδίκευση της οικονομίας των διαφόρων χωρών της ΕΕ. Ο δείκτης αυτός έχει ως σκοπό να παρουσιάσει πόσο αποτελεσματικά χρησιμοποιούνται αυτοί οι πόροι. Ως παραγωγικότητα των πόρων μπορεί να οριστεί το μέγεθος της απόδοσης ανά μονάδα χρησιμοποιηθέντων πόρων. Η απόδοση εκφράζεται γενικά με βάση την προστιθέμενη αξία του οικείου βιομηχανικού κλάδου ή το ΑΕγχΠ, πράγμα που κρίνεται πιο κατάλληλο για τους δείκτες υψηλού επιπέδου.

Η δυνατότητα επίτευξης του δείκτη αυτού εξαρτάται από την επιλογή των πόρων που θα αποτελέσουν αντικείμενο παρακολούθησης. Είναι εμφανές ότι η ενέργεια αποτελεί σημαντικό πόρο και αυτό διαφαίνεται από την ένταξη ενός δείκτη για την ένταση ενέργειας (το αντίστροφο της παραγωγικότητας) στο υφιστάμενο σύνολο διαρθρωτικών δεικτών. Η αποτελεσματική χρήση ορυκτών μεταλλευμάτων είναι, επίσης, σημαντική, όχι μόνον από την άποψη της μείωσης των πόρων, αλλά και λόγω της επακόλουθης καταστροφής του περιβάλλοντος εξαιτίας των εξορύξεων και των συναφών μεταφορικών δραστηριοτήτων.

5.7.2. Διαθεσιμότητα δεδομένων

Τα δεδομένα όσον αφορά την παραγωγή (συν τις εισαγωγές, μείον τις εξαγωγές) ορισμένων βασικών πόρων θα μπορούσαν να είναι διαθέσιμα και να χρησιμοποιηθούν ως προσεγγίσεις για τη χρήση αυτών των πόρων σε όλους τους τομείς της οικονομίας.

Η στατιστική έρευνα PRODCOM για τη βιομηχανική παραγωγή θα έπρεπε να παράσχει αναλυτικά και συγκρίσιμα δεδομένα για την παραγωγή περίπου 4.400 βιομηχανικών προϊόντων στην Ευρωπαϊκή Ένωση, από το 1993 και ύστερα. Στην πραγματικότητα, υπάρχουν ακόμη πολλά κενά δεδομένων που είναι απαραίτητο να συμπληρωθούν, προκειμένου να καταστεί δυνατή η χρήση αυτής της πηγής.

Πληροφορίες για τις εισαγωγές και τις εξαγωγές βιομηχανικών προϊόντων διατίθενται στις τυποποιημένες στατιστικές εξωτερικού εμπορίου. Μια καλύτερη αξιολόγηση των διαθέσιμων δεδομένων θα καταστεί δυνατή μόνον αφού προσδιοριστούν οι πόροι που θα τεθούν υπό εξέταση.

5.7.3. Πρόταση περαιτέρω ανάπτυξης

Επί του παρόντος προετοιμάζεται ο σχεδιασμός μιας θεματικής στρατηγικής για τους πόρους και, στο πλαίσιο αυτής της στρατηγικής, θα γίνουν διαβουλεύσεις σχετικά με τους κατάλληλους στόχους και τους πόρους που θα πρέπει να εξεταστούν κατά προτεραιότητα. Κεντρικό θέμα των διαβουλεύσεων θα είναι σε ποιο βαθμό θα πρέπει οι στόχοι να επικεντρώνονται στις απόλυτες ποσότητες ή τις περιβαλλοντικές επιπτώσεις. Μόλις οριστούν οι στόχοι, θα πρέπει να προσδιοριστούν οι δείκτες για την παρακολούθηση της προόδου όσον αφορά τους στόχους αυτούς.

Τα κράτη μέλη απαιτείται να καταβάλουν σημαντικές προσπάθειες για τη βελτίωση της PRODCOM και των στατιστικών εξωτερικού εμπορίου. Δεν είναι αναγκαία μόνον η συμπλήρωση των κενών της PRODCOM, αλλά πρέπει, επίσης, να βελτιωθεί η ποιότητα και η έγκαιρη διάθεση των πληροφοριών.

5.8. Αριθ. 30: Κατανάλωση φυτοφαρμάκων

5.8.1. Ο δείκτης

Οι κίνδυνοι που σχετίζονται με τη χρήση φυτοφαρμάκων ποικίλλουν κατά πολύ ανάλογα με τα συγκεκριμένα χαρακτηριστικά (δηλαδή την τοξικότητα, την ανθεκτικότητα) των ενεργών συστατικών τους και τον τρόπο χρήσης τους (δηλαδή οι ποσότητες που χρησιμοποιούνται, η περίοδος και η μέθοδος χρήσης, το είδος της καλλιέργειας, η ποιότητα του εδάφους). Είναι δυνατόν να αναπτυχθούν δύο συμπληρωματικοί δείκτες:

- (1) Βαθμός επικινδυνότητας του φυτοφαρμάκου, κατάλληλα σταθμισμένος ώστε να λαμβάνει υπόψη τις διαφορετικές μορφές τοξικότητας, τους τρόπους χρήσης κ.λπ.
- (2) Χρήσεις του φυτοφαρμάκου, ταξινομημένες σύμφωνα με ενδογενή χαρακτηριστικά, π.χ. τοξικότητα όσον αφορά τα είδη που δεν αποτελούν στόχο της επίδρασης του φυτοφαρμάκου, μακροπρόθεσμες επιδράσεις, ανθεκτικότητα στο περιβάλλον κ.λπ.

5.8.2. Διαθεσιμότητα δεδομένων

Υπάρχουν σήμερα δεδομένα αναφορικά με τις πωλήσεις φυτοφαρμάκων, κατατεταγμένα στις κατηγορίες των εντομοκτόνων, ζιζανιοκτόνων, μυκητοκτόνων και άλλων. Ωστόσο, οι πληροφορίες αυτές δεν παρέχουν ενδείξεις σε σχέση με τον κίνδυνο που είναι δυνατόν να προκαλέσει η χρήση αυτών των προϊόντων και μια μείωση στο συνολικό αριθμό των τόνων που έχουν πωληθεί δεν συνεπάγεται αυτόματα και μείωση του κινδύνου.

Επί του παρόντος μόνον τρεις χώρες της ΕΕ διεξάγουν τακτικά έρευνες για τη χρήση φυτοφαρμάκων στη γεωργία. Στο πλαίσιο του προγράμματος TAPAS³¹, ορισμένα κράτη μέλη διεξήγαγαν πειραματικές έρευνες για ένα έτος ή μια περιφέρεια ή έναν περιορισμένο αριθμό καλλιεργειών. Στόχος του προγράμματος TAPAS είναι να αποτελέσει την αρχική χρηματοδότηση που θα δρομολογήσει την τακτική συλλογή δεδομένων, αλλά είναι πολύ νωρίς για να μπορεί να πει κανείς εάν οι χώρες θα μπορέσουν να συνεχίσουν αυτές τις έρευνες σε τακτά διαστήματα. Η χρηματοδότηση μέσω του προγράμματος TAPAS δεν είναι διαθέσιμη για τις υποψήφιες χώρες.

Στο πλαίσιο μιας συμφωνίας με τους κύριους παραγωγούς φυτοφαρμάκων, παρέχονται δεδομένα σε μη περιοδικά διαστήματα όσον αφορά τη χρήση μεμονωμένων ενεργών συστατικών στα ζιζανιοκτόνα, τα μυκητοκτόνα και τα εντομοκτόνα στις κύριες καλλιέργειες στην ΕΕ. Τα πιο πρόσφατα δεδομένα αφορούν το έτος 1999.

5.8.3. Πρόταση περαιτέρω ανάπτυξης

Αυτή τη στιγμή η ομάδα εργασίας του ΟΟΣΑ για τα φυτοφάρμακα μελετά την ανάπτυξη ενός συνόλου δεικτών επικινδυνότητας των φυτοφαρμάκων, με βάση δεδομένα που αφορούν τη χρήση μεμονωμένων ενεργών συστατικών. Ένα μικρής έκτασης πρόγραμμα έρευνας θα ήταν απαραίτητο για την ταξινόμηση των φυτοφαρμάκων ανάλογα με τις ενδογενείς ιδιότητες των συστατικών τους.

5.9. Αριθ. 33: Εξέλιξη της χρήσης γης ανά μεγάλες κατηγορίες (σχετ.: εξέλιξη δομημένων περιοχών)

5.9.1. Ο δείκτης

Ο δείκτης αυτός πρέπει να παρουσιάζει την ανάπτυξη των δομημένων περιοχών³² κατά τη διάρκεια μιας συγκεκριμένης περιόδου. Η παρουσίαση των στοιχείων ανά κάτοικο δεν παρέχει συγκρίσιμα μεγέθη, καθώς οι ορισμοί που χρησιμοποιούνται ποικίλλουν κατά πολύ από χώρα σε χώρα. Ένας δείκτης που θα παρουσίαζε το ποσοστό των δομημένων περιοχών στο σύνολο της επιφάνειας της χώρας θα είχε άμεση εξάρτηση από τη γεωγραφία της χώρας. Δεν θεωρείται κατάλληλος δείκτης, λόγω του ότι το ποσοστό μπορεί να μεταβληθεί μόνο με πολύ αργούς ρυθμούς, ακόμη και αν το σύνολο των δομημένων περιοχών αυξάνεται με γρήγορους ρυθμούς.

Για το λόγο αυτό, ο δείκτης θα πρέπει να εκφράζει την αύξηση των δομημένων περιοχών ως ποσοστό των δομημένων περιοχών ενός αρχικού έτους. Ο δείκτης αυτός, επίσης, θα επηρεαστεί λιγότερο από τις διαφορές στους ορισμούς.

³¹ Τεχνικό Πρόγραμμα Δράσης για την βελτίωση των γεωργικών στατιστικών

³² Υπό ιδανικές συνθήκες, ως δομημένες περιοχές ορίζονται οι περιοχές που χρησιμοποιούνται για οικιστικούς λόγους, οδικούς άξονες, τεχνική υποδομή, βιομηχανικές και εμπορικές ζώνες και τόπους ψυχαγωγίας.

5.9.2. Διαθεσιμότητα δεδομένων

Το ανά δύο έτη κοινό ερωτηματολόγιο για τη χρήση γης του ΟΟΣΑ και της Eurostat συμπληρώνεται μόνον μερικώς από τα κράτη μέλη και τα δεδομένα συχνά είναι διαθέσιμα μόνον ανά διαστήματα πέντε ετών. Επίσης, ποικίλλουν ευρέως οι ορισμοί που χρησιμοποιούνται από χώρα σε χώρα, ακόμη και από περιφέρεια σε περιφέρεια, καθώς η διαχείριση της χρήσης γης εμπίπτει στην αρμοδιότητα της τοπικής διοίκησης.

Στο πλαίσιο του ερευνητικού προγράμματος LUCAS, το οποίο ξεκίνησε πρόσφατα, θα καταστεί δυνατή η συλλογή δεδομένων για τη χρήση γης, συμπεριλαμβανομένων των δομημένων περιοχών, για το σύνολο της ΕΕ, αλλά το μέγεθος του δείγματος είναι πολύ μικρό και δεν μπορεί να είναι αντιπροσωπευτικό για τις μεμονωμένες χώρες. Τα διαθέσιμα δεδομένα του προγράμματος LUCAS έως τώρα αφορούν το έτος 2001 μόνον, αν και ελπίζεται ότι η έρευνα θα είναι δυνατόν να επαναλαμβάνεται τουλάχιστον κάθε δύο έτη.

5.9.3. Πρόταση περαιτέρω ανάπτυξης

Υπάρχει η ελπίδα ότι με την καθιέρωση του προγράμματος LUCAS, θα ξεκινήσουν πιο λεπτομερείς έρευνες στα κράτη μέλη με βάση ομοιόμορφους ορισμούς και μεθοδολογία και θα υπάρξει, κατά αυτόν τον τρόπο, μια σταθερή και τακτική ροή δεδομένων για τη χρήση γης.

6. ΟΜΑΔΑ 4: ΔΕΙΚΤΕΣ ΠΟΥ ΕΙΝΑΙ ΑΣΑΦΕΙΣ ΚΑΙ/ Ή ΑΠΑΙΤΟΥΝ ΜΕΙΖΟΝΑ ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΚΗ Ή ΑΛΛΗ ΑΝΑΛΥΤΙΚΗ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ

6.1. Αριθ. 4: Έκθεση του πληθυσμού σε υψηλή στάθμη θορύβου από τις μεταφορές

Θεωρητικά, ο δείκτης αυτός θα μετρούσε τους πληθυσμούς που κατοικούν, εργάζονται και φοιτούν σε κοντινή απόσταση από μείζονα δίκτυα μεταφορών, συμπεριλαμβανομένων των αεροδρομίων, και είναι εκτεθειμένοι σε υψηλά επίπεδα θορύβου. Εντούτοις, οι μετρήσεις αυτές είναι γεμάτες δυσκολίες λόγω της μεγάλης διαφοροποίησης των επιπέδων θορύβου ανάλογα με την τοποθεσία και την ώρα της ημέρας. Επομένως, είναι αναγκαίο να υπάρχουν σταθμίσεις. Θα ήταν, επίσης, απαραίτητο να ληφθούν υπ' όψιν τα μέτρα μείωσης του θορύβου, π.χ. φράγματα θορύβου στους αυτοκινητόδρομους. Επιπροσθέτως, ο τρόπος μέτρησης του θορύβου δεν είναι ομοιόμορφος στο σύνολο της ΕΕ, δεν βασίζεται σε τυποποιημένες μεθόδους ούτε σε έγκυρες και σταθερές διαδικασίες δειγματοληψίας.

Η εφαρμογή της οδηγίας σχετικά με την αξιολόγηση και τη διαχείριση του περιβαλλοντικού θορύβου³³ και η ανάπτυξη ενός δείκτη που θα εκφράζει τις τάσεις μακροπρόθεσμα και τις διαφορές μεταξύ των χωρών, καθώς επίσης και τον αριθμό των ανθρώπων που αντιμετωπίζουν τις επιπτώσεις υψηλών επιπέδων θορύβου, αναμένονται μεσοπρόθεσμα (>5 έτη). Η πρώτη υποβολή εκθέσεων στο πλαίσιο της οδηγίας αναμένεται τρία έτη μετά την εφαρμογή της.

³³ Οδηγία 2002/49/ΕΚ

Στο ενδιάμεσο, η βάση δεδομένων TRENDS³⁴, την οποία διαχειρίζεται η Επιτροπή, είναι δυνατόν να παρέχει στοιχεία όσον αφορά τα επίπεδα θορύβου σε συνάρτηση με γραμμικές πηγές (οδικούς άξονες, σιδηρόδρομους) και σημειακές πηγές (αεροδρόμια).

Μια νέα Ομάδα Εργασίας της Επιτροπής σχετικά με τις επιπτώσεις του θορύβου στην υγεία, καθώς επίσης και τις κοινωνικο-οικονομικές του επιπτώσεις, θα βοηθήσει την Επιτροπή στην εκτίμηση της σχέσης δόσης-αποτελέσματος που πρέπει να ληφθεί υπ' όψιν για την αξιολόγηση των επιδράσεων του θορύβου στους πληθυσμούς. Η προαναφερθείσα Ομάδα Εργασίας θα πρέπει να προτείνει ένα σχέδιο υποβολής των δεδομένων από τα κράτη μέλη στην Επιτροπή και τον τρόπο πληροφόρησης του κοινού, σε συμφωνία με το άρθρο 9 της προτεινόμενης οδηγίας.

Εντέλει, ο θόρυβος που προκαλείται από τις μεταφορές, μάλλον, θα πρέπει να θεωρηθεί κίνδυνος για τη δημόσια υγεία παρά ζήτημα που αφορά τη "βιώσιμη" ανάπτυξη των μεταφορών.

6.2. Αριθ. 5: Μέσο μήκος και χρόνος ταξιδιού ανά άτομο, μέσο και σκοπό

Αυτός ο δείκτης θα πρέπει να καλύψει 4 μέσα με περίπου 4 κύριους σκοπούς και θα συνιστά μια μήτρα περισσότερο παρά έναν δείκτη. Δεν θεωρείται εφικτός εξαιτίας των περιορισμένων σχετικών δεδομένων που είναι διαθέσιμα και της στήριξης των σημερινών διαπιστώσεων σε πληροφορίες από λίγες μόνον χώρες.

Εάν από τη μήτρα επιλέξουμε έναν δείκτη, για παράδειγμα το μήκος ταξιδιού με αυτοκίνητο, ενδέχεται να παρουσιαστούν προβλήματα ερμηνείας: περίπου οι μισές από τις συνολικές μετακινήσεις με αυτοκίνητο καλύπτουν αποστάσεις των 6 χλμ. ή μικρότερες. Εάν αυτό το ποσοστό αυξηθεί, θα ήταν αυτό θετικό όσον αφορά την πίεση στο περιβάλλον (μικρότερες αποστάσεις σημαίνουν λιγότερη μόλυνση κ.λπ.) ή αρνητικό (τα άτομα θα έπρεπε να έχουν χρησιμοποιήσει άλλα μέσα);

Το πρόγραμμα DATELINE³⁵, που είναι εν εξελίξει και χρηματοδοτείται από το πέμπτο πρόγραμμα - πλαίσιο, αναμένεται να παράσχει ένα αρχικό σύνολο εναρμονισμένων στατιστικών αναφορικά με την κινητικότητα μακρινών αποστάσεων (>100 km) στα μέσα του 2003. Η εναρμονισμένη συλλογή δεδομένων για την κινητικότητα σε μικρές αποστάσεις, που θα απαιτούσε μεγάλη χρηματοδότηση από την ΕΕ (> 4 εκατομμύρια ευρώ), συζητείται μεταξύ των κρατών μελών. Ωστόσο, δεν θα δεσμευτούν κονδύλια για το σκοπό αυτό, προτού αξιολογηθεί η εμπειρία του προγράμματος DATELINE. Την περίοδο 2003-2004, η Eurostat θα επεκτείνει, επίσης, τη λεγόμενη μη εναρμονισμένη βάση δεδομένων καλύπτοντας την κινητικότητα σε μεγάλες και μικρές αποστάσεις, ώστε έως το 2004 να είναι σε θέση η Eurostat να παράγει δείκτες που βασίζονται σε δεδομένα από τις υπάρχουσες έρευνες κινητικότητας των κρατών μελών.

6.3. Αριθ. 7: Εσωτερικός καταλογισμός εξωτερικού κόστους στον τομέα των μεταφορών

Σύμφωνα με τις προτάσεις πολιτικής που έχει υποβάλει η Επιτροπή, θα πρέπει να καλύπτονται τρία θέματα το οριακό περιβαλλοντικό κόστος, το οριακό κόστος συμφόρησης

³⁴ Σύστημα βάσης δεδομένων για τις μεταφορές και το περιβάλλον

³⁵ το διαχειρίζεται η Γενική Διεύθυνση Μεταφορών και Ενέργειας της Επιτροπής

και το οριακό κόστος ασφάλειας. Για μια ολοκληρωμένη εκτίμηση του εξωτερικού κόστους χρειάζονται δεδομένα τουλάχιστον σε σχέση με τις εκπομπές, το θόρυβο, τα ατυχήματα και τη συμφόρηση αναφορικά με όλα τα μέσα. Το σύνολο των πληροφοριών αυτών δεν είναι ακόμη διαθέσιμο, αλλά το TRENDS θα παρουσιάσει, μάλλον, στοιχεία για τις εκπομπές και το θόρυβο. Ωστόσο, δεν υπάρχει ακόμη κοινή συμφωνία όσον αφορά την προσέγγιση και τη μεθοδολογία προσδιορισμού του οριακού εξωτερικού κόστους και θα πρέπει να εξεταστεί περαιτέρω το ζήτημα αυτό.

Οι χρεώσεις και οι φόροι αποτελούν ένα θεμελιώδες (αν και όχι το μόνο) εργαλείο εσωτερικού καταλογισμού του εξωτερικού κόστους στο τομέα των μεταφορών. Εντούτοις, παραμένει δύσκολος ο προσδιορισμός του πιο κατάλληλου φορολογικού πλαισίου, καθώς επίσης και η απόφαση για το είδος των πολλαπλών φόρων και χρεώσεων που θα έπρεπε να ληφθούν υπόψη.

Από τη στιγμή που ένας από τους ζητούμενους στόχους πρέπει να είναι η διενέργεια συγκρίσεων μεταξύ των μέσων, θα χρειαστούν πληροφορίες για όλα τα μεταφορικά μέσα.

Σε γενικές γραμμές, τα σημερινά δεδομένα είναι περιορισμένα και οι προτεινόμενοι δείκτες δεν θεωρούνται εφικτοί για το τρέχον έτος. Ένας πιθανός προσωρινός δείκτης θα μπορούσε να καλύπτει μόνον το οριακό περιβαλλοντικό κόστος. Το επόμενο στάδιο του TRENDS θα μπορούσε να συμπεριλάβει την παραγωγή τους, αλλά όχι το 2002. Δεν είναι, όμως, βέβαιο αν τα κράτη μέλη θα αποδεχθούν τα στοιχεία του TRENDS, καθώς δεν βασίζονται σε επίσημες εκτιμήσεις. Όσον αφορά την ανάπτυξη του δείκτη, πρέπει να δοθεί προτεραιότητα στη συλλογή των ελλিপών δεδομένων που αφορούν:

- την κυκλοφοριακή συμφόρηση και τις καθυστερήσεις (εξαιρετικά δύσκολο)
- τους φόρους μεταφορών με περισσότερες λεπτομέρειες
- τις χρεώσεις στις μεταφορές

Το ζήτημα αυτό είναι περίπλοκο και ενδέχεται ο χρόνος ανάπτυξης που θα χρειαστεί να αγγίξει τα πέντε έως δέκα έτη.

6.4. Αριθ. 11/12: Κατανάλωση και έκθεση σε τοξικές χημικές ουσίες

Ο ιδανικός, αλλά στην πράξη ανέφικτος, δείκτης θα παρουσίαζε με μία μόνον ένδειξη τη συνολική ποσότητα των χρησιμοποιηθεισών χημικών ουσιών, σταθμιζόμενη με βάση τις τοξικολογικές επιδράσεις τους στους ανθρώπους και το οικοσύστημα και λαμβάνοντας υπόψη την πιθανή έκθεση του γενικού πληθυσμού και του περιβάλλοντος σε αυτές τις χημικές ουσίες. Ένας τέτοιος δείκτης θα επέτρεπε τη διαμόρφωση μιας εκτίμησης σε σχέση με το αν ο κίνδυνος για την κοινωνία παρουσιάζει αύξηση ή μείωση.

Η Λευκή Βίβλος της Επιτροπής με θέμα "Στρατηγική για μια μελλοντική πολιτική για τα χημικά προϊόντα"³⁶, αναγνώρισε την επείγουσα ανάγκη για περισσότερες πληροφορίες σχετικά με τις ιδιότητες και τη χρήση των χημικών ουσιών, καθώς επίσης και την έκθεση σε αυτές. Σήμερα χρησιμοποιούνται περίπου 30.000 τεχνητές χημικές ουσίες στην ΕΕ, η παραγωγή ή εισαγωγή των οποίων ξεπερνά τον ένα τόνο ανά έτος και επί του παρόντος απλά

³⁶ COM(2001) 88

δεν υπάρχουν επαρκείς πληροφορίες για την παραγωγή και την κατανάλωσή τους.³⁷ Επιπλέον, η παραγωγή και η κατανάλωση δεν είναι συνώνυμες με την έκθεση, καθώς ορισμένες χημικές ουσίες χρησιμοποιούνται μόνο σε κλειστά συστήματα ή ως ενδιάμεσοι κρίκοι σε ελεγχόμενες αλυσίδες προμηθειών. Επομένως, χρειάζονται περισσότερες και πολύ πιο αναλυτικές πληροφορίες για τον τρόπο χρήσης των διάφορων χημικών ουσιών.

Όσον αφορά τις περισσότερες χημικές ουσίες, δεν έχουν αξιολογηθεί ακόμη πλήρως οι τοξικολογικές επιδράσεις τους στον άνθρωπο ή το οικοσύστημα. Η Λευκή Βίβλος υπογράμμισε τις μεγάλες προσπάθειες που απαιτούνται για τη συγκέντρωση αυτών των πληροφοριών και η Επιτροπή πρότεινε την ολοκλήρωση της αξιολόγησης των υφιστάμενων ουσιών έως το έτος 2012. Δυστυχώς, ακόμη και όταν διατεθούν αυτές οι πληροφορίες, θα αποδειχθεί δύσκολο να βρεθεί ένας κοινός παρονομαστής για την άθροιση διαφόρων τύπων τοξικότητας.

Εν τω μεταξύ, ανταποκρινόμενη στο αίτημα που διατυπώνεται στη Λευκή Βίβλο για την κατάρτιση δεικτών επικινδυνότητας της χρήσης χημικών ουσιών, η Eurostat ξεκίνησε ένα πειραματικό σχέδιο ανάπτυξης ενός συνόλου επιμέρους δεικτών που θα λαμβάνουν υπόψη τις πιο κοινές τοξικολογικές επιδράσεις στους ανθρώπους (καρκινογόνες, μεταλλαξιογόνες, κ.λπ.), καθώς επίσης και τις επιδράσεις στους διάφορους τομείς του οικοσυστήματος. Το έργο αυτό θα συσχετισθεί με την τρέχουσα αναθεώρηση της πολιτικής της ΕΕ για τα χημικά προϊόντα.

6.5. Αριθ. 16: Πρόληψη παραγωγής αποβλήτων

Ο δείκτης αυτός δεν έχει οριστεί με σαφήνεια και δεν υπάρχει κοινή μεθοδολογική προσέγγιση ως προς το αντικείμενο ή τον τρόπο των μετρήσεων. Σύμφωνα με την οδηγία-πλαίσιο για τα απόβλητα, η πρόληψη της παραγωγής αποβλήτων ορίζεται ως το ζήτημα με τη μεγαλύτερη προτεραιότητα. Το 6ο ΠΔΠ (πρόγραμμα δράσης για το περιβάλλον) προτείνει μια θεματική στρατηγική για τη διαχείριση πόρων και την ολοκληρωμένη πολιτική προϊόντων (IPP), η οποία καλύπτει την παραγωγικότητα των πόρων, τις καθαρότερες διαδικασίες παραγωγής και τη χρήση "καθαρότερων" πρώτων υλών (μεταλλεύματα, πετρέλαιο κ.λπ.), καθώς επίσης και τον μεγαλύτερο χρόνο ζωής των προϊόντων. Επιπροσθέτως, σύμφωνα με το άρθρο 8 (2) του 6ου ΠΔΠ, η Επιτροπή επεξεργάζεται επί του παρόντος ένα σύνολο ποσοτικών και ποιοτικών στόχων μείωσης για το έτος 2010 αναφορικά με όλα τα σχετικά απόβλητα. Αυτού του είδους οι στόχοι θα πρέπει να συνδέονται με δείκτες που θα αξιολογούν τη σχετική πρόοδο. Ο αναμενόμενος κανονισμός για τις στατιστικές των αποβλήτων (WSR) προβλέπει τη συλλογή νέων δεδομένων, αλλά μέχρι τον ορισμό των στόχων περιορισμού των αποβλήτων δεν είναι σαφές εάν ο WSR θα παράσχει επαρκή δεδομένα για τέτοιου είδους δείκτες.

Και ο ΟΟΣΑ εξετάζει πιθανούς δείκτες πρόληψης παραγωγής αποβλήτων και προτείνεται να παρακολουθηθεί και να αξιοποιηθεί το έργο του.

6.6. Αριθ. 19: Ρυθμός αξιοποίησης επιλεγέντων υλικών

Το αντικείμενο μέτρησης αυτού του δείκτη δεν είναι σαφές. Χρειάζεται μεγαλύτερη αποσαφήνιση και διερεύνηση για να αξιολογηθεί ένας ανάλογος δείκτης.

³⁷ Στην πολυπλοκότητα του θέματος συντελεί το γεγονός ότι ορισμένες τοξικές χημικές ουσίες ενδέχεται να είναι υποπροϊόντα της χρήσης άλλων προϊόντων, π.χ. το βενζόλιο στο πετρέλαιο ή οι διοξίνες που παράγονται στους αποτεφρωτές, για να αναφέρουμε μόνον δύο. Οι πληροφορίες που αφορούν την παραγωγή ή κατανάλωση χημικών ουσιών δεν καλύπτουν αυτά τα υποπροϊόντα.

6.7. Αριθ. 27: Ένταση χρήσης υλικών (ΑΕΠ/Ολικές απαιτήσεις υλικών)

Ο δείκτης αυτός συζητείται εδώ και αρκετά χρόνια και ως ένα βαθμό έχει σημειωθεί βελτίωση, παρά το γεγονός ότι εξακολουθούν να υφίστανται σημαντικά προβλήματα. Σε αθροιστικό επίπεδο, οι ολικές απαιτήσεις υλικών (TMR) σε μια οικονομία, σύμφωνα με τον ορισμό που δίδεται από τον μεθοδολογικό οδηγό της EUROSTAT, παρέχουν ενδείξεις για τη συνολική χρήση πρωτογενών υλικών σε μια οικονομία. Συμπεριλαμβάνεται η εγχώρια άντληση και αποκόμιση πόρων, καθώς επίσης και η εξωτερική άντληση και αποκόμιση πόρων για την παραγωγή εισαγόμενων αγαθών και υπηρεσιών που χρησιμεύουν για την τροφοδότηση της βιομηχανίας της ΕΕ. Αυτό το εξωτερικό σκέλος είναι το μεγαλύτερο εμπόδιο για την κατάρτιση αυτού του δείκτη, καθώς, σε γενικές γραμμές, δεν υπάρχουν διαθέσιμα δεδομένα.

Οι πρώτες εκτιμήσεις των TMR και οι επιμέρους δείκτες όπως ο DMI (που περιλαμβάνει το εγχώριο μόνον σκέλος των εισροών σε υλικά) έχουν υποβληθεί από τον ΕΟΠ στα "Περιβαλλοντικά Σήματα" 2000 και 2002 (Environmental Signals 2000 and 2002), αλλά αυτά δεν έχουν ολοκληρωθεί ακόμη. Η EUROSTAT ανέθεσε μια πρώτη μελέτη για τις TMR στο Ινστιτούτο του Wuppertal και επί του παρόντος έχει αναλάβει ρόλο συντονιστή για την ενημέρωση των δεδομένων των TMR στην ΕΕ. Εντούτοις, μόνον ορισμένα κράτη μέλη (η Φινλανδία, η Δανία, η Πορτογαλία και το Ηνωμένο Βασίλειο) και υποψήφιας χώρες (Πολωνία) έχουν ξεκινήσει επισήμως την παροχή δεδομένων για τις TMR.

6.8. Αριθ. 28: Δείκτης βιοποικιλότητας

Στην ανακοίνωση που εξέδωσε το 2001 αναφορικά με τη Στρατηγική της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την αειφόρο ανάπτυξη {COM(2001)264}, η Επιτροπή εξέφρασε την πρόθεσή της να καθιερώσει ένα σύνολο δεικτών για τη βιοποικιλότητα στην ΕΕ έως το 2003. Γίνονται σχετικές εργασίες ώστε να καταρτιστούν δείκτες για τη βιοποικιλότητα στο πλαίσιο των Σχεδίων Δράσης της ΕΚ για τη Βιοποικιλότητα (EC Biodiversity Action Plans) που υιοθετήθηκαν το 2001.

Ο δείκτης βιοποικιλότητας αποτελεί έναν από τους δείκτες που είναι υπό συζήτηση, αν και χρειάζεται κάποιος χρόνος προτού καταστεί δυνατή η ανάπτυξη ενός δείκτη κοινής αποδοχής. Ο τελικός δείκτης θα πρέπει να βασίζεται στην αντιπροσωπευτική επιλογή ειδών και φυσικών οικοτόπων, αφού ένας πλήρης κατάλογος αυτών θα έπρεπε να συμπεριλάβει πάνω από 400.000 διαφορετικά είδη. Από τη φύση του, ένας τέτοιος δείκτης θα ανταποκρίνεται αργά στις δράσεις των πολιτικών που εφαρμόζονται. Για πιο άμεσες ενδείξεις, οι δείκτες που αναφέρονται στις πιέσεις που δέχεται η βιοποικιλότητα (π.χ. απώλεια φυσικών οικοτόπων) θα ήταν περισσότερο χρήσιμοι. Βραχυπρόθεσμα, τα κενά θα χρειαστεί να καλύψουν οι επιμέρους δείκτες που αφορούν τις ομάδες ειδών/φυσικών οικοτόπων.

6.9. Αριθ. 34: Μολυσμένα και διαβρωμένα εδάφη

Παρά το γεγονός ότι τα μολυσμένα και διαβρωμένα εδάφη αναγνωρίζονται ως πρόβλημα, αυτό είναι κυρίως τοπικής ή περιφερειακής φύσεως και είναι δύσκολο να προσδιοριστεί ο κατάλληλος δείκτης που θα καλύπτει επαρκώς το πρόβλημα.

Επί του παρόντος, δεν υπάρχουν ικανοποιητικές πηγές παροχής δεδομένων για τη διαμόρφωση ενός δείκτη μόλυνσης του εδάφους σε επίπεδο ΕΕ. Έχουν καταρτιστεί χάρτες περιοχών που αντιμετωπίζουν κίνδυνο διάβρωσης του εδάφους, αλλά οι χάρτες αυτοί βασίζονται, κατά κύριο λόγο, στις φυσικές συνθήκες, όπως η κλίση, ο καιρός και το είδος του εδάφους και, κατά συνέπεια, οι τάσεις δεν είναι εμφανείς.

Χρειάζεται περαιτέρω ανάλυση για τον προσδιορισμό επαρκών δεικτών, καθώς επίσης και εργασίες ανάπτυξης. Το πρόγραμμα IRENA, το οποίο διαχειρίζεται ο ΕΟΠ, μελετά τη δυνατότητα ανάπτυξης ενός δείκτη διάβρωσης του εδάφους. Ελπίζεται, επίσης, ότι το LUCAS είναι σε θέση να προσφέρει ορισμένες πληροφορίες για τη διάβρωση του εδάφους.

7. ΑΡΙΘ. 13: ΣΥΖΗΤΗΣΗ ΠΕΡΙ ΤΩΝ "ΔΕΙΚΤΩΝ ΓΙΑ ΤΗ ΣΑΑ ΠΟΥ ΣΧΕΤΙΖΟΝΤΑΙ ΜΕ ΤΗ ΔΗΜΟΣΙΑ ΥΓΕΙΑ "

Ο αριθ. 13 στον ανοικτό κατάλογο δεν συνιστά ένα δείκτη, αλλά περισσότερο ένα αίτημα να συζητηθούν οι πιθανοί σχετικοί δείκτες με ειδικούς στον τομέα της υγείας. Είναι σαφές ότι ο προσδιορισμός κατάλληλων βασικών δεικτών που σχετίζονται με τη δημόσια υγεία απαιτεί μια μακροπρόθεσμη διεργασία, το πρώτο βήμα της οποίας είναι οι αρχικές διαβουλεύσεις που παρουσιάζονται παρακάτω.

Η στρατηγική της ΕΕ για την αειφόρο ανάπτυξη (ΣΑΑ) και το 6ο πρόγραμμα δράσης για το περιβάλλον χρησιμοποιούν το θέμα "Περιβάλλον και Δημόσια Υγεία" ως κύρια κατηγορία, στην οποία εντάσσεται ένας αριθμός προβλημάτων που έχουν σχέση με την ποιότητα του αέρα, την ποιότητα του ύδατος, τις χημικές ουσίες και το θόρυβο. Ειδικότερα, τα προβλήματα αυτά έχουν ως εξής:

- Ποιότητα του αέρα (κύριες επικίνδυνες ουσίες: τροποσφαιρικό όζον και σωματίδια· η μείωση που παρατηρείται στις συγκεντρώσεις του διοξειδίου του αζώτου και του διοξειδίου του θείου κατά τη διάρκεια των τελευταίων ετών σημαίνει ότι αυτά αποκτούν ολοένα και λιγότερη σημασία)
- Ποιότητα των υδάτων κολυμβήσεως (με περιστασιακές επιδημικές εκρήξεις εντερικών λοιμώξεων εξαιτίας υδάτων μολυσμένων από παθογόνους ιούς, βακτήρια ή πρωτόζωα)
- Ποιότητα πόσιμου ύδατος (με επιδημικές εκρήξεις μεταδοτικών εντερικών ασθενειών εξαιτίας βακτηριολογικών μολύνσεων, επιδράσεων από κατάλοιπα φυτοφαρμάκων και νιτρικών)
- Χημικές ουσίες στα τρόφιμα και τα προϊόντα (περιλαμβάνει τα κατάλοιπα φυτοφαρμάκων)
- Φυσικές οχλήσεις [θόρυβος και ακτινοβολία, συμπεριλαμβανομένης της αύξησης των κρουσμάτων καρκίνου του δέρματος λόγω έκθεσης σε υπεριώδη ακτινοβολία (UV)]

Σε ορισμένες χώρες και οργανισμούς, λαμβάνεται, επίσης, υπόψη το περιβάλλον του χώρου εργασίας και κατοικίας.

Ο ΠΟΥ (Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας) εφαρμόζει σήμερα ένα πρόγραμμα που έχει ως στόχο τον ορισμό δεικτών περιβάλλοντος και υγείας για την ευρωπαϊκή ζώνη του ΠΟΥ. Διεξάγονται δοκιμές σε ορισμένες χώρες της ΕΕ και υποψήφιες χώρες. Δείκτες επιλέγονται, επίσης, στο πλαίσιο του προγράμματος για την παρακολούθηση της κατάστασης της υγείας στην ΕΕ. Τα σύνολα αυτά, σε γενικές γραμμές, αποτελούνται από 30+ μεμονωμένους δείκτες με στόχο την παρακολούθηση της προόδου σε σχέση με συγκεκριμένες πλευρές του προβλήματος του περιβάλλοντος και της υγείας.

Είναι δυνατή η δημιουργία ενός σύνθετου δείκτη που θα εκφράζει τις επιπτώσεις θνησιμότητας και νοσηρότητας στο σύνολο του πληθυσμού. Για παράδειγμα, η έννοια των DALY (έτη ζωής σε κατάσταση αναπηρίας) περιλαμβάνει τα έτη ζωής που έχουν χαθεί συν τα έτη ζωής που έχει ζήσει κανείς σε κατάσταση αναπηρίας. Στους υπολογισμούς των DALY διακρίνονται οι διάφορες αιτίες θανάτου ή ανικανότητας, παρουσιάζοντας τις σχετικές επιπτώσεις, για παράδειγμα, της έλλειψης προστασίας κατά την ερωτική συνεύρεση, του καπνίσματος και της μόλυνσης του αέρα του εξωτερικού περιβάλλοντος, για την εμφάνιση των ασθενειών. Ο δείκτης έχει μεγαλύτερη σημασία για τον ορισμό προτεραιοτήτων παρά για την παρακολούθηση της προόδου, αν και μπορεί να χρησιμοποιηθεί και για την τελευταία. Μόνον ένας πολύ περιορισμένος αριθμός χωρών έχει επιχειρήσει υπολογισμούς των DALY μέχρι σήμερα. Οι υπολογισμοί είναι σχετικά περίπλοκοι, καθώς λαμβάνονται υπόψη περίπου 20 διαφορετικές αιτίες που επηρεάζουν την αναμενόμενη διάρκεια ζωής. Αυτές είναι οι ακόλουθες: οικιακά ατυχήματα, μακροπρόθεσμη έκθεση σε σωματίδια, οδικά ατυχήματα, ηχορρύπανση, μόλυβδος (πόσιμο ύδωρ), διατροφικές συνήθειες, ETS (παθητικό κάπνισμα), βραχυπρόθεσμη έκθεση σε σωματίδια, ενδοκρινικό ραδόνιο, οικίες με υγρασία, ατμοσφαιρική ρύπανση από το όζον, UV-A/UV-B (στιβάδα του όζοντος), PAH (πολυπύρηνιοι αρωματικοί υδρογονάνθρακες), βενζόλιο, μεγάλης έκτασης ατυχήματα και καρκινογόνος ατμοσφαιρική ρύπανση.

Σε επίπεδο ΕΕ, διεξάγεται η δεύτερη φάση του προγράμματος για την παρακολούθηση της υγείας "Σχεδιασμός ενός συνόλου δεικτών υγείας για την Ευρωπαϊκή Κοινότητα" (ECHI). Το ECHI προτείνει έναν κατάλογο γενικών δεικτών υγείας καλύπτοντας τρεις κατηγορίες: κατάσταση υγείας, συντελεστές υγείας και συστήματα υγείας. Ένας αρκετά υποσχόμενος σύνθετος δείκτης σε αυτόν τον κατάλογο, παρόμοιος με αυτόν που αναφέρεται στα DALY, είναι ο επονομαζόμενος "αναμενόμενη διάρκεια ζωής χωρίς αναπηρία" (DFLE). Υπολογίζεται βάσει δεδομένων θνησιμότητας (από την Eurostat) και δεδομένων αναπηρίας, χρησιμοποιώντας τη μέθοδο Sullivan.

Η έρευνα για τα νοικοκυριά της Ευρωπαϊκής Κοινότητας (EC Household Panel) είναι, επί του παρόντος, η πηγή για τα δεδομένα αναπηρίας που απαιτούνται γι' αυτόν τον δείκτη. Διεξήχθη μεταξύ 1994 και 2001 (8 κύματα), αλλά προς το παρόν τα διαθέσιμα δεδομένα αφορούν τα έτη 1994-1998. Η ανανέωση και η αξιολόγηση των υπολογισμών DFLE αναμένονται το 2002/2003. Από το 2003/4 και έπειτα, οι στατιστικές για το εισόδημα και τις συνθήκες διαβίωσης (SILC) θα εμπεριέχουν ερωτήματα σε σχέση με την αναπηρία, που είναι δυνατόν να αποτελέσουν την πηγή δεδομένων αυτού του δείκτη. Ωστόσο, δεν θα υπάρξει διαθέσιμος βραχυπρόθεσμος ένας σύνθετος δείκτης για την ΕΕ.

Τα τροχαία ατυχήματα προξενούν περισσότερους θανάτους (πάνω από 40 000 θανάτους και 1,7 εκατομμύρια τραυματίες) ετησίως από ό,τι η ατμοσφαιρική ρύπανση. Επομένως, μπορούν να θεωρηθούν εξέχον ζήτημα δημόσιας υγείας, το οποίο πρέπει να αντιμετωπιστεί, σε σχέση τόσο με την ανθρώπινη ζωή όσο και με την οικονομία (τα έμμεσα έξοδα υπολογίζονται στο 2% του ΑΕγχΠ). Το άρθρο 75 της Συνθήκης του Μάαστριχτ παρέχει νομική βάση στην ΕΕ για τη λήψη μέτρων βελτίωσης της ασφάλειας των μεταφορών, αν και η ανάγκη για κοινή δράση δεν είναι αποδεκτή συνολικά από την ΕΕ και οι ευθύνες είναι ευρέως επιμερισμένες. Στην πρόσφατη Λευκή Βίβλο για την Ευρωπαϊκή Πολιτική Μεταφορών³⁸, η Επιτροπή πρότεινε να υιοθετήσει η ΕΕ ένα στόχο μείωσης στο μισό των θανάτων που προκαλούνται ετησίως από οδικά ατυχήματα έως το έτος 2010. Για το λόγο

³⁸ COM(2001)370 της 12/9/2001

αυτό, προτείνεται η προσθήκη ενός δείκτη για τα τροχαία ατυχήματα στον "ανοικτό κατάλογο".

7.1. Προτεινόμενος δείκτης: Αριθμός νεκρών από τροχαία ατυχήματα

Ο κύριος δείκτης θα παρουσιάζει τον απόλυτο αριθμό των νεκρών από οδικά ατυχήματα στην ΕΕ. Επιπρόσθετες πληροφορίες παρέχονται μέσω δύο υποκατηγοριών του δείκτη:

- (1) Θάνατοι από οδικά ατυχήματα ανά 1000 κατοίκους, επιτρέποντας συγκρίσεις μεταξύ των κρατών.
- (2) Θάνατοι από οδικά ατυχήματα στις ηλικίες των 15-24 ετών ως ποσοστό όλων των αιτιών θανάτου. Τα οδικά ατυχήματα συνιστούν τη μεγαλύτερη αιτία (πάνω από 35%) των θανάτων σε αυτήν την ομάδα ηλικιών. Ο δείκτης αυτός παρέχει πληροφορίες για την παρακολούθηση της προόδου, όσον αφορά αυτήν την ευαίσθητη ομάδα ηλικιών.

7.2. Διαθεσιμότητα δεδομένων

Τα δεδομένα συλλέγονται σε ετήσια βάση μέσω του κοινού ερωτηματολογίου της Eurostat, της ECMT (Ευρωπαϊκής Διάσκεψης των Υπουργών Μεταφορών) και της UNECE για τις στατιστικές αναφορικά με τις μεταφορές³⁹. Δεν ασπάζονται όλες οι χώρες τον ορισμό του θανάτου από οδικό ατύχημα, όπως τον έχει δώσει ο ΟΗΕ, δηλαδή ως θάνατο εντός 30 ημερών από την ημέρα του ατυχήματος, αλλά στις περιπτώσεις αυτές τα δεδομένα μπορούν να προσαρμοστούν. Συλλέγονται, επίσης, δεδομένα ανάλογα με την ομάδα ηλικιών, δεν παρέχονται, όμως, από όλες τις χώρες κάθε έτος.

7.3. Πρόταση περαιτέρω ανάπτυξης

Θα υπήρχε μεγαλύτερη δυνατότητα σύγκρισης των στοιχείων μεταξύ των κρατών μελών, εάν ο ορισμός των 30 ημερών είχε καθολική εφαρμογή. Θα πρέπει να δοθεί έμφαση στην ετήσια υποβολή των στοιχείων που αφορούν τους θανάτους ανά ομάδα ηλικιών.

8. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΚΑΙ ΠΕΡΑΙΤΕΡΩ ΕΡΓΑΣΙΕΣ

Τα προηγούμενα κεφάλαια σκιαγράφησαν τη δική μας ανάλυση για κάθε έναν από τους δείκτες που προτάθηκαν στα Συμπεράσματα του Συμβουλίου, έγγραφο 14589/01, της 28ης Νοεμβρίου 2001. Περιλαμβάνεται ο προσδιορισμός ορισμένων αναγκών που πρέπει να αντιμετωπιστούν για τον ορισμό ή τον υπολογισμό τους. Οι δείκτες ταξινομήθηκαν σε τέσσερις ομάδες με ποιοτικά και ποσοτικά κριτήρια.

Ένα λεπτομερές πρόγραμμα εργασίας για την παραγωγή των δεικτών θα αναπτυχθεί στο επόμενο στάδιο μετά την αποσαφήνιση που θα επιφέρουν οι συζητήσεις του Συμβουλίου σχετικά με τις προτάσεις που παρουσιάστηκαν σε αυτήν την έκθεση. Το πρώτο βήμα θα πρέπει να είναι η εκτίμηση της συνάφειας των προτεινόμενων δεικτών με τις πολιτικές που ακολουθούνται, πράγμα που δεν αποτέλεσε εκτεταμένο αντικείμενο της ανάλυσης, καθώς ορισμένοι δείκτες είναι περισσότερο συναφείς από άλλους. Αυτό θα καταστήσει δυνατό τον προσδιορισμό των προτεραιοτήτων για τα επόμενα στάδια.

³⁹ Τα δεδομένα είναι καταχωρημένα στη βάση δεδομένων CARE και τα διαχειρίζεται η Γενική Διεύθυνση Μεταφορών και Ενέργειας της Επιτροπής

Πρέπει να τονισθεί ότι η περαιτέρω εργασία αναφορικά με αυτούς τους δείκτες δεν είναι δυνατόν να περιοριστεί στην Επιτροπή. Σε αρκετές περιπτώσεις, το κυριότερο πρόβλημα δεν αφορά τη μεθοδολογική προσέγγιση αλλά την έλλειψη επαρκών δεδομένων και τις μακρές καθυστερήσεις παροχής των διαθέσιμων δεδομένων. Επίσης, ένας μείζων στόχος για τα κράτη μέλη θα πρέπει να είναι ο συντονισμός των δικών τους υπηρεσιών, υπουργείων, περιβαλλοντικών οργανισμών, στατιστικών υπηρεσιών και εξειδικευμένων ιδρυμάτων. Αυτό, πράγματι, είναι απαραίτητο προκειμένου να διασφαλιστεί ότι λαμβάνονται υπόψη όλες οι τρέχουσες και συναφείς εργασίες αναφορικά με τους δείκτες και να αποφευχθούν οι διπλές προσπάθειες, ώστε οι ανάγκες των χρηστών να ικανοποιηθούν κατά τον καλύτερο τρόπο.

Η επιτυχής εφαρμογή τους απαιτεί, επομένως, την πλήρη συμμετοχή και δέσμευση των εθνικών διοικήσεων και άλλων φορέων. Το χρονοδιάγραμμα και ακόμη και η δυνατότητα επίτευξης του προσδιορισμένου έργου θα εξαρτηθούν σε πολύ μεγάλο βαθμό από τους πόρους που θα παράσχουν για τις εργασίες αυτές όλοι οι συμμετέχοντες.

Από την άποψη αυτή, θα ήταν χρήσιμο να εξεταστούν πιθανοί μηχανισμοί χρηματοδότησης της ΕΕ για την ενίσχυση του έργου που επιτελείται στις χώρες αναφορικά με τους πιο συναφείς δείκτες για τους οποίους οι διαθέσιμοι πόροι επί του παρόντος είναι περιορισμένοι. Σε επίπεδο ΕΕ, θα είναι, επίσης, σημαντικό να εξεταστούν οι δυνατότητες και η πείρα που έχουν αποκτηθεί στο πλαίσιο των προγραμμάτων της Eurostat, του ΕΟΠ και του ΚΚΕρ (Κοινό Κέντρο Ερευνών), καθώς επίσης και ο τρόπος που αυτές θα ενισχυθούν για τη διασφάλιση της ταχύτερης παραγωγής των πιο ενδιαφερόντων και συναφών δεικτών που επί του παρόντος ανήκουν στις Ομάδες 3 και 4. Τα παραδείγματα περιλαμβάνουν αυτούς για τις χημικές ουσίες, την υγεία και τη βιοποικιλότητα.

Η αξιοποίηση των μηχανισμών και των χρηματοδοτήσεων που δίδονται από το ερευνητικό πρόγραμμα-πλαίσιο της ΕΕ είναι, επίσης, πιθανόν να παράσχει πολλές δυνατότητες. Στο πλαίσιο του έκτου κοινοτικού προγράμματος-πλαισίου (2002-2006) για την έρευνα, στον τομέα προτεραιότητας 1.1.6.3 “πλανητική μεταβολή και οικοσυστήματα”, η ενίσχυση της έρευνας για την ολοκληρωμένη εκτίμηση κινδύνου και η ανάπτυξη αξιόπιστων δεικτών για τη δημόσια υγεία και τις περιβαλλοντικές συνθήκες χαρακτηρίστηκαν ζητήματα προτεραιότητας.

Η συμβολή του Συμβουλίου στην ενίσχυση των παραπάνω δυνατοτήτων θα είναι πολύτιμη για την ικανοποιητική πρόοδο αυτού του εγχειρήματος. Η μελλοντική διεύρυνση συνιστά επιπρόσθετο παράγοντα που χρειάζεται να ληφθεί υπόψη. Μετά την προσχώρησή τους, τα νέα κράτη μέλη θα χρειαστούν χρόνο για τη σταδιακή προσαρμογή και την πλήρη συμμετοχή τους στο έργο που πρέπει να γίνει.

8.1. Παραγωγή των δεικτών των Ομάδων 1-3

Πρέπει να δοθεί προτεραιότητα στην παραγωγή των δεικτών των ομάδων 1 και 2, η οποία ήδη προετοιμάζεται. Απαιτείται προσπάθεια για την έγκαιρη παροχή επίκαιρων δεδομένων με στόχο τη βελτίωση των δεικτών της ομάδας 2. Αυτό σημαίνει αξιολόγηση των δεδομένων που παρέχονται μέσω του κοινού ερωτηματολογίου 2002 της Eurostat και του ΟΟΣΑ, συμπλήρωση των χρονοσειρών, όπου αυτό είναι δυνατόν, και συνεκτική παρουσίαση των δεικτών. Καλά παραδείγματα παρουσίασης υπάρχουν στις εκδόσεις δεικτών των ιδίων των κρατών μελών. Διάφορα κράτη μέλη χρησιμοποίησαν τις εργασίες τους σε σχέση με τους δείκτες αειφόρου ανάπτυξης για να ελέγξουν διαφορετικούς τρόπους παρουσίασης για μια σειρά χρηστών και προσδιόρισαν τις καλύτερες μεθόδους μετάδοσης του μηνύματός τους.

Ενδέχεται να χρειαστούν επιπρόσθετες εργασίες για την παραγωγή των δεικτών αυτών και για τις υποψήφιες χώρες.

Η παραγωγή των δεικτών της ομάδας 3 θα εξαρτηθεί από τις προτεραιότητες που θα δοθούν κατά την αξιολόγηση της συνάφειας των δεικτών αυτών ως προς τις πολιτικές που ακολουθούνται, αλλά εξαρτάται, επίσης, από τους πόρους που θα διατεθούν αφενός στις υπηρεσίες της Επιτροπής και αφετέρου στα κράτη μέλη. Μια σημαντική πηγή πληροφόρησης γι' αυτό το έργο θα αποτελέσει η συλλογή δεδομένων σε επίπεδο ΕΕ στο πλαίσιο νέας ή τροποποιημένης νομοθεσίας, όπως οι "θυγατρικές" οδηγίες για την ποιότητα του αέρα, η οδηγία - πλαίσιο για τα ύδατα και ο κανονισμός για τις στατιστικές των αποβλήτων. Τα σχέδια έρευνας και ανάπτυξης ενδέχεται, επίσης, να φέρουν στο φως νέα δεδομένα, τα οποία θα ληφθούν υπόψη. Οι δείκτες της ομάδας 3 θα συνεχίσουν να αποτελούν αντικείμενο συζήτησης των αρμόδιων στατιστικών και άλλων ομάδων εργασίας, προκειμένου να καταρτισθεί ένα πρόγραμμα περαιτέρω ανάπτυξής τους.

8.2. Πρόσθετη επεξεργασία των δεικτών της Ομάδας 4

Οι δείκτες αυτής της ομάδας απαιτούν προφανώς μια βαθύτερη ανάλυση, καθώς επίσης και περαιτέρω μεθοδολογική επεξεργασία και ανάπτυξη. Είναι, επίσης, ενδεχομένως ορισμένοι από τους πιο ενδιαφέροντες όσον αφορά τους στόχους των πολιτικών (π.χ. έκθεση σε χημικές ουσίες, παραγωγικότητα πόρων). Ελλοχεύει, όμως, επίσης ο κίνδυνος να απορριφθούν ή να μην εξεταστούν ορισμένοι από τους πιο συναφείς και ενδιαφέροντες δείκτες όσον αφορά τις πολιτικές, λόγω του ότι δεν πληρούν αυστηρά κριτήρια ποιότητας. Για το λόγο αυτό, το Συμβούλιο θα έπρεπε, ίσως, να εξετάσει μια πιο ευέλικτη προσέγγιση αναφορικά με την παραγωγή και τη χρήση των δεικτών αυτών. Περαιτέρω επεξεργασία των δεικτών αυτών ενδέχεται, επίσης, να οδηγήσει στη δημιουργία υποκατηγοριών, γεγονός που θα συμβάλει στην πλήρη παρουσίαση και την αποφυγή πιθανώς αποπροσανατολιστικών μηνυμάτων.

Λόγω της πολυπλοκότητας της ανάπτυξης ορισμένων από τους δείκτες που ανήκουν στην ομάδα 4, θα χρειαστούν επιπρόσθετοι πόροι. Η Eurostat και ο ΕΟΠ θα μπορούσαν να προβούν σε περαιτέρω ανάλυση των αναγκών σε πόρους και της συνάφειας με τις πολιτικές, εάν κάτι τέτοιο ζητηθεί συγκεκριμένα από το Συμβούλιο.

Παράρτημα

Επισκόπηση των αλλαγών στην αρίθμηση, την ονομασία και την ομαδοποίηση των δεικτών

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ II, στο έγγραφο 14589/01 του Συμβουλίου της 28ης Νοεμβρίου 2001		Πρόταση της Επιτροπής	
Ο LI	Ανοικτός κατάλογος βασικών περιβαλλοντικών δεικτών: Δείκτες προς περαιτέρω οριστικοποίηση και ανάπτυξη	Ομάδα	προτεινόμενες αλλαγές ονόματος του δείκτη
Καταπολέμηση των κλιματικών μεταβολών			
1	Εκπομπές θερμοκηπιακών αερίων (6 αέρια)· τομεακή κατανομή και σε σχέση με το ΑΕγχΠ (= ένταση της οικονομίας σε άνθρακα)	1	Εκπομπές θερμοκηπιακών αερίων (6 αέρια)· απόσταση από το στόχο και ταξινόμηση ανά τομέα
Εξασφάλιση βιώσιμων μεταφορών/ κινητικότητας			
2	Όγκος μεταφορών σε σχέση με το ΑΕγχΠ (οχήματα x km)	2	Όγκος μεταφορών σε σχέση με το ΑΕγχΠ
3	Κατανομή ανά μεταφορικό μέσο (οχήματα x km)	2	Κατανομή ανά μεταφορικό μέσο
4	Έκθεση του πληθυσμού σε υψηλή στάθμη θορύβου από τις μεταφορές	4	Καμία αλλαγή
5	Μέσο μήκος και χρόνος ταξιδιού ανά άτομο, μέσο και σκοπό	4	Καμία αλλαγή
6	Επενδύσεις στην υποδομή μεταφορών ανά μέσο (επιβάτες και φορτίο)	3	καμία αλλαγή
7	Εσωτερικός καταλογισμός εξωτερικού κόστους	4	Εσωτερικός καταλογισμός εξωτερικού κόστους στον τομέα των μεταφορών
8	Κατανάλωση καυσίμων για τις μεταφορές	1	Κατανάλωση ενέργειας ανά μεταφορικό μέσο
Αντιμετώπιση των απειλών για τη δημόσια υγεία			
9	Έκθεση του αστικού και του αγροτικού πληθυσμού στην ατμοσφαιρική ρύπανση	1	Έκθεση του αστικού πληθυσμού στην ατμοσφαιρική ρύπανση (αναφορικά με το όζον και τα σωματίδια)
10	Εκπομπές πρόδρομων ουσιών όζοντος (NO _x and NMVOC), σωματιδίων και SO _x	1	Εκπομπές στοιχείων ρύπανσης του αέρα [πρόδρομων ουσιών του όζοντος, σωματιδίων και διοξειδίου του θείου (SO ₂)]
11	Έκθεση σε τοξικές χημικές ουσίες, συμπεριλαμβανομένων των φυτοφαρμάκων	4	Κατανάλωση και έκθεση σε τοξικές χημικές ουσίες
12	Κατανάλωση τοξικών χημικών ουσιών, συμπεριλαμβανομένων των φυτοφαρμάκων		
13	ΣΗΜΕΙΩΣΗ: Δείκτες για τη ΣΑΑ που σχετίζονται με τη δημόσια υγεία, οι οποίοι θα συζητηθούν με τους εμπειρογνώμονες υγείας	Βλέπε κεφάλαιο 7 της έκθεσης	

Πιο υπεύθυνη διαχείριση φυσικών πόρων			
14	Συλλεγόμενα και θαπτόμενα αστικά απόβλητα, σε σχέση με το ΑΕγχΠ	2	Συλλεγόμενα, θαπτόμενα και αποτεφρωνόμενα αστικά απόβλητα
15	Συλλεγόμενα, αποτεφρωνόμενα και θαπτόμενα αστικά απόβλητα (με κατάταξη της ανακτώμενης ενέργειας)		
16	Πρόληψη παραγωγής αποβλήτων	4	Καμία αλλαγή
17	Ποσοστό ανακύκλωσης επιλεγμένων υλικών (γυαλί και χαρτί /χαρτόνι)	2	Καμία αλλαγή
18	Ποσοστό ανακύκλωσης επιλεγμένων υλικών (περιλαμβάνει και άλλα υλικά)	3	Καμία αλλαγή
19	Ρυθμός αξιοποίησης επιλεγέντων υλικών	4	Καμία αλλαγή
20	Παραγόμενα επικίνδυνα απόβλητα	3	Καμία αλλαγή
21	Βιωσιμότητα της αλιείας επιλεγμένων ειδών στα θαλάσσια ύδατα της ΕΕ	1	(προτεινόμενος εναλλακτικός δείκτης: Αποθέματα ιχθύων στα ευρωπαϊκά θαλάσσια ύδατα)
22	Συγκεντρώσεις Ν και Ρ σε ποταμούς	2	Συγκεντρώσεις νιτρικού άλατος και φωσφόρου σε ποταμούς
23	Απορρίψεις ρύπων (θρεπτικών, οργανικών και χημικών ουσιών) στα ύδατα	3	Καμία αλλαγή
24	Ποιότητα του πόσιμου ύδατος	3	Καμία αλλαγή
25	Χρήση ύδατος ανά τομέα	3	Καμία αλλαγή
26	Δείκτες παραγωγικότητας πόρων ή ένταση υλικών (ΑΕγχΠ / ολικές απαιτήσεις υλικών) (ανά τύπο πόρου)	3	Παραγωγικότητα των πόρων
27	Ένταση χρήσης υλικών (σε όλη την οικονομία)	4	Ένταση χρήσης υλικών (ΑΕΠ/Ολικές απαιτήσεις υλικών)
28	Δείκτης βιοποικιλότητας	4	Καμία αλλαγή
29	Προστατευόμενες περιοχές (για βιοποικιλότητα)	2	Καμία αλλαγή
30	Κατανάλωση φυτοφαρμάκων	3	Καμία αλλαγή
31	Βιολογική γεωργία	1	Εκτάσεις που χρησιμοποιούνται για βιολογική γεωργία
32	Ισοζύγιο αζώτου	2	Καμία αλλαγή
33	Εξέλιξη της χρήσης γης ανά μεγάλες κατηγορίες (σχετ.: εξέλιξη δομημένων περιοχών)	3	Καμία αλλαγή
34	Μολυσμένα και διαβρωμένα εδάφη	4	Καμία αλλαγή